

Kertomus kerrallaan luki-lukkoja avaamaan

Tarinoiden taikaa

Toim. Aija Lund

Kertomus kerrallaan luki-lukkoja avaamaan

Tarinoiden taikaa

Toim. Aija Lund

Turun kristillisen opiston säätiö

Teksti:

Kerttu Vuolab

Tehtävien tekijä:

Heidi Jokiniemi

Oikoluku:

Saija Gustafsson

Kuvat:

Juha Nurminen

Taitto:

Janne Peltonen

© Turun kristillisen opiston säätiö

ISBN 978-952-5803-14-3

Finepress Oy, Turku 2010

Tervehdys kirjan tekijöiltä

Kädessäsi on harjoituskirja ***Kertomus kerrallaan luki-lukkoja avaamaan – Tarinoiden taikaa***. Kirjan on tarkoitus parantaa lukemisen ja kirjoittamisen taitoja. Kirja sopii niin lapsille kuin aikuisillekin. Sen harjoituksia voi tehdä yksin tai ryhmässä ohjaajan tuella. Lukipulma on aina yksilöllinen. Siksi jokainen voi käyttää kirjaa omalla tavallaan.

Kirjan harjoitukset pohjautuvat Kerttu Vuolabin kirjoittamiin tarinoin: Tarinointi vaatii aikaa, Tarinoiden opetukset ja Kolme tarinaa. Harjoitukset kuntouttavat lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia monella eri tavalla. Yhdet tehtävät auttavat löytämään äänne-kirjain-pareja. Toisten avulla harjoittelet tavujen ja sanojen hahmottamista. Kolmannenlaiset tehtävät auttavat muodostamaan lauseita. Joissakin tehtävissä autetaan ymmärtämään paremmin sitä, mitä on luettu.

Tehtäväsivut ovat värillisiä. Tehtävien oikeat vastaukset ovat heti seuraavalla sivulla. Näin tarkistaminen on helppoa. Vastaussivu kannattaa taittaa piiloon ja yrittää tehtävien tekoa ensin itse.

Kertomus kerrallaan luki-lukkoja avaamaan – Tarinoiden taikaa on tuotettu Lukki-Kuusama-hankkeessa. Lukki-Kuusama (2007–2009) on Turun kristillisen opiston hallinnoima ja Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama projekti, joka tuottaa aineistoa lukemisen ja kirjoittamisen taitojen tukemiseen.

Toivomme, että antaisit palautetta kirjasta lähettämällä sähköpostia osoitteeseen lukituki@tk-opisto.fi. Kiitos!

Harjoittelun iloa!

Terveisin kirjan tekijät

Sisällys

I Tarinointi vaatii aikaa	9
1. Yhdistä kirjaimet	10
Yhdistä kirjaimet – Oikeat vastaukset.....	11
2. Täydennä kirjaimet	12
Täydennä kirjaimet – Oikeat vastaukset	14
3. Etsi kirjain	16
Etsi kirjain – Oikeat vastaukset	17
4. Etsi reitti	18
Etsi reitti – Oikeat vastaukset.....	19
5. Muodosta tavuista sanoja.....	20
Muodosta tavuista sanoja – Oikeat vastaukset.....	21
6. Täydennä puuttuva tavu.....	22
Täydennä puuttuva tavu – Oikeat vastaukset	23
7. Päättele oikea sana	24
Päättele oikea sana – Oikeat vastaukset	27
8. Poimi sanat	30
Poimi sanat – Oikeat vastaukset	31
9. Sanasokkelo	32
Sanasokkelo – Oikeat vastaukset.....	33
10. Muodosta virkkeitä	34
Muodosta virkkeitä – Oikeat vastaukset.....	35
11. Valitse virkkeeseen sopiva sana	36
Valitse virkkeeseen sopiva sana – Oikeat vastaukset	37
12. Valitse sopiva otsikko.....	38
Valitse sopiva otsikko – Oikeat vastaukset	40
13. Etsi oikea rivi.....	42
Etsi oikea rivi – Oikeat vastaukset.....	44
14. Mielekäs virke	46
Mielekäs virke – Oikeat vastaukset	47

II Tarinoiden opetukset	49
1. Päättele sanat	50
Päättele sanat – Oikeat vastaukset	51
2. Sijoita sanat	52
Sijoita sanat – Oikeat vastaukset.....	53
3. Etsi sanat vihjeen avulla.....	54
Etsi sanat vihjeen avulla – Oikeat vastaukset	55
4. Järjestä tavuista sana	56
Järjestä tavuista sana – Oikeat vastaukset.....	57
5. Muodosta tavuista uusi sana	58
Muodosta tavuista uusi sana – Oikeat vastaukset.....	59
6. Etsi tavut.....	60
Etsi tavut – Oikeat vastaukset.....	61
7. Muodosta yhdyssanoja	62
Muodosta yhdyssanoja – Oikeat vastaukset.....	63
8. Etsi sanaa tekstistä	64
Etsi sanaa tekstistä – Oikeat vastaukset	65
9. Etsi sanavälit.....	66
Etsi sanavälit – Oikeat vastaukset.....	67
10. Täytä ristikko	68
Täytä ristikko – Oikeat vastaukset	69
11. Lisää välimerkit.....	70
Lisää välimerkit – Oikeat vastaukset	72
12. Valitse virke	74
Valitse virke – Oikeat vastaukset	75
13. Selvitä, onko väittämä oikein vai väärin	76
Selvitä, onko väittämä oikein vai väärin – Oikeat vastaukset ..	77
14. Valitse oikea vastausvaihtoehto	78
Valitse oikea vastausvaihtoehto – Oikeat vastaukset.....	80

III Kolme tarinaa	83
1. Etsi samat äänneyhdistelmät	84
Etsi samat äänneyhdistelmät – Oikeat vastaukset	85
2. Päättele oikeat kirjaimet	86
Päättele oikeat kirjaimet – Oikeat vastaukset	88
3. Etsi kirjaimia	90
Etsi kirjaimia – Oikeat vastaukset	91
4. Yhdistä tavut sanoiksi	92
Yhdistä tavut sanoiksi – Oikeat vastaukset	93
5. Poimi tavut.....	94
Poimi tavut – Oikeat vastaukset	95
6. Tavut sanoissa	96
Tavut sanoissa – Oikeat vastaukset	97
7. Etsi oikeat sanat.....	98
Etsi oikeat sanat – Oikeat vastaukset	99
8. Etsi riimipari.....	100
Etsi riimipari – Oikeat vastaukset.....	101
9. Etsi sanat	102
Etsi sanat – Oikeat vastaukset.....	103
10. Etsi yhdyssanat	104
Etsi yhdyssanat – Oikeat vastaukset	106
11. Muodosta virkkeitä	108
Muodosta virkkeitä – Oikeat vastaukset	109
12. Järjestä virke	110
Järjestä virke – Oikeat vastaukset	112
13. Etsi samaa tarkoittava virke.....	114
Etsi samaa tarkoittava virke – Oikeat vastaukset	115
14. Yhdistä sana ja selitys.....	116
Yhdistä sana ja selitys – Oikeat vastaukset	117

I Tarinointi vaatii aikaa

Kertojat eivät vielä ole Saamenmaasta kadonneet, vaikka ovatkin vähentyneet kovasti. Nykyajan ihmisten taitoa kertoa suullisia tarinoita verottavat koulu, autot, televisio, puhelimet ja kaiken maailman tekniset vempaimet, jotka haittaavat ihmisten kasvokkaista keskustelua ja kanssakäymistä. Tarinointi vaatii aikaa, ja sitähan nykyaikaisella ihmisellä ei tunnu olevan. Onhan toki nopeampaa lähettää viesti puhelimella kuin mennä itse naapuriin kylästelemään.

Nykyihmisiltä puuttuu myös tilaa, jossa tarinoita on ennen kerrottu. Kotikylässänikään naapurukset eivät enää paljoa kylästele. Vastakkaisen rannan asukkaiden kanssa kyläillään korkeintaan kerran vuodessa, aina ei sitäkään. Ylä-Tenon syrjäseudulla Norjan ja Suomen rannan asukkaat ovat toisistansa vieraantuneita, vaikka olisivat toisillensa serkkuja tai pikkuserkkuja ja puhuvat samaa saamen kieltä. Näillä seuduilla 50 vuotta sitten eläneet vanhukset varmaankin kauhistuisivat: "Jopas on ihmeellistä väkeä; kaikki istuvat sisällä hievahtamatta ja tuijottavat nurkassa seisovaan lasiseen reikään, joka hälisee koko ajan vieraalla kielellä."

Nykyihminen ei myöskään enää yövy ystävän tai tutun kotona, mikäli alle sadan kilometrin päässä sijaitsee hotelli. Sinne pääsee autolla, ja siellä voi kunnolla rentoutua eri tavoin. Me ajaa hurautamme tuttujen, sukulaisten ja naapurien ohi kiireessämme, hyvä jos edes vilkuttamaan ehdimme. Taidamme pysyä toinen toisemme mielessä korkeintaan ajan, jonka lumen pöllähdys ohi ajavasta autosta kestää.

1. Yhdistä kirjaimet

Yhdistä nuolella toisiinsa sanat, jotka päättyvät samaan kirjaimen.

kertojat

asukkaiden

kaiken

hotelli

Saamenmaa

vempaimet

toki

ystävä

puuttuu

kertoa

kotikylä

kerrottu

jopas

hälisee

kylästele

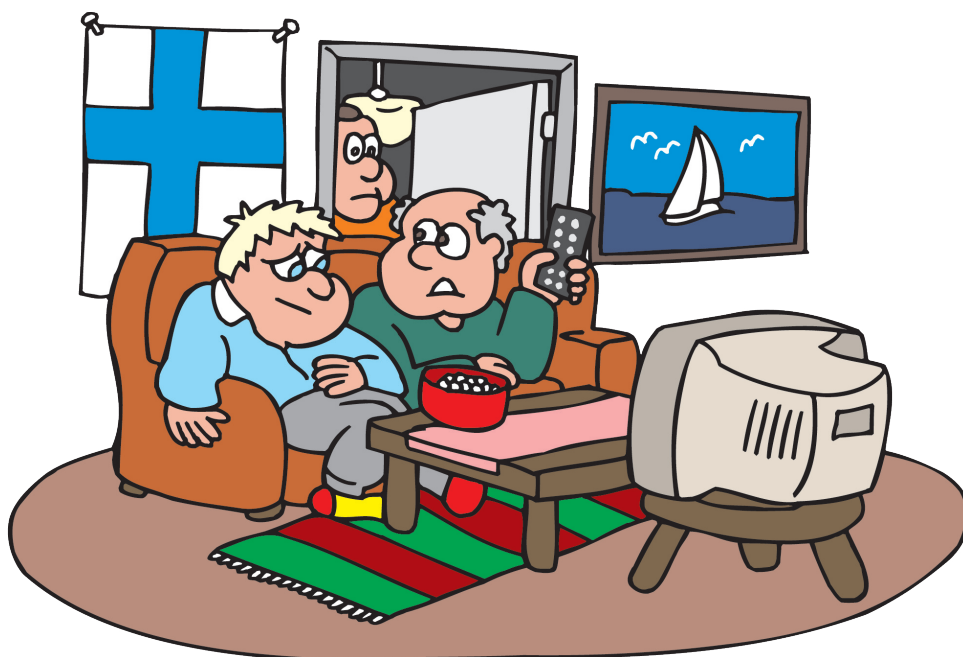
yövy

kyläily

pöllähdys

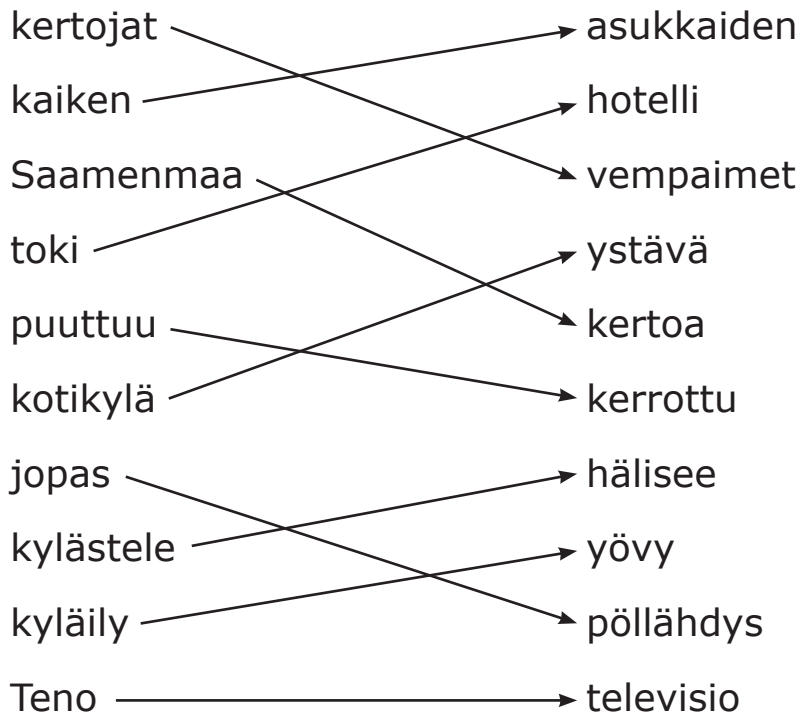
Teno

televisio

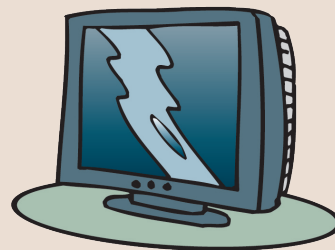
Yhdistä kirjaimet – Oikeat vastaukset

Yhdistä nuolella toisiinsa sanat, jotka päättyvät samaan kirjaimen.

2. Täydennä kirjaimet

Päättele kuvan perusteella, mikä tekstissä esiintyvä sana on kyseessä. Täydennä sanan kirjaimet viivoille.

_____ | _____

_____ | _____

_____ n _____

_____ u _____

_____ **t** _____

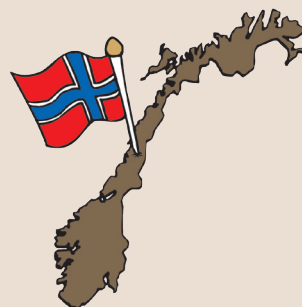
_____ **u** _____

_____ **t** _____

_____ **o** _____

_____ **r** _____

Täydennä kirjaimet – Oikeat vastaukset

Päättele kuvan perusteella, mikä tekstissä esiintyvä sana on kyseessä. Täydennä sanan kirjaimet viivoille.

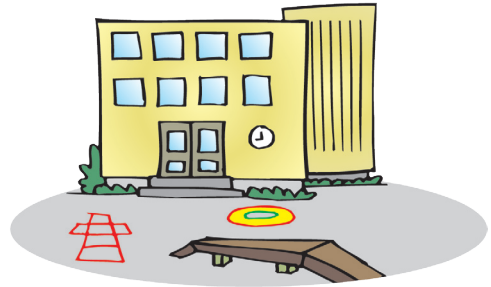

v i l k u t t a a

k o u l u

i s t u a

s u o m i

n o r j a

3. Etsi kirjain

Alleviivaa tekstistä sanat, joiden kolmantena kirjaimena on vokaali (a, e, i, o, u, y, ä, ö). Ympyröi etsimäsi kirjain. Vastaa lopuksi kysymyksiin.

Kertojat eivät vielä ole Saamenmaasta kadonneet, vaikka ovatkin vähentyneet kovasti. Nykyajan ihmisten taitoa kertoa suullisia tarinoita verottavat koulu, autot, televisio, puhelimet ja kaiken maailman tekniset vempaimet, jotka haittaavat ihmisten kasvokkaista keskustelua ja kanssakäymistä. Tarinointi vaatii aikaa, ja sitähan nykyaikaisella ihmisellä ei tunnu olevan. Onhan toki nopeampaa lähettää viesti puhelimella kuin mennä itse naapuriin kylästelemään.

Kuinka monta sanaa alleviivasit? _____

Mitkä eri vokaalit löysit? _____

Kuinka monta kutakin vokaalia löysit?

Etsi kirjain – Oikeat vastaukset

Alleviivaa tekstistä sanat, joiden kolmantena kirjaimena on vokaali (a, e, i, o, u, y, ä, ö). Ympyröi etsimäsi kirjain. Vastaa lopuksi kysymyksiin.

Kertojat eivät vielä ole Saamenmaasta kadonneet, vaikka ovatkin vähentyneet kovasti. Nykyajan ihmisten taitoa kertoa suullisia tarinoita verottavat koulu, autot, televisio, puhelimet ja kaiken maailman tekniset vempaimet, jotka haittaavat ihmisten kasvokkaista keskustelua ja kanssakäymistä. Tarinointi vaatii aikaa, ja sitähan nykyaikaisella ihmisellä ei tunnu olevan. Onhan toki nopeampaa lähettää viesti puhelimella kuin mennä itse naapuriin kylästelemään.

Kuinka monta sanaa alleviivasit? **16**

Mitkä eri vokaalit löysit? **e, a, i, u**

Kuinka monta kutakin vokaalia löysit?

e = 4 kappaletta

a = 5 kappaletta

i = 5 kappaletta

u = 2 kappaletta

4. Etsi reitti

Etene ruudukossa LÄHTÖ-ruudusta MAALI-ruutuun. Voit siirtyä viereiseen ruutuun vaakasuunnassa, pystysuunnassa tai kulmittain. Voit kulkea ruutuihin, joiden sisällä olevassa sanassa on kolme tavua.

LÄHTÖ

kertojat	koulu	suullisia	vaatii	tarinointi	onhan	tarinointi	tarinoita
ennen	ovatkin	ihmisten	aikaa	rannan	ja	hän	olisivat
hotellissa	pääsee	kadonneet	lumen	jään	pääsee	kestää	on
kyllä	myös	puhelimella	kovasti	naapurien	jonka	vuodessa	ei
yövy	asu	naapuriin	jo	ajan	autosta	kestää	olevan
hällisevä	tekniset	saamen	hän	olisivat	ystävän	elää	kertoa
taitoa	itse	myöskään	on	kotona	minä	mennä	taitoa
puuttuu	paljoa	serkkuja	eläneet	kuin	kerran	eivät	sitähän
muinoin	ennen	jopas	ohi	naapurien	jonka	ihmisten	enää
kestää	tavoin	tuolla	eri	viesti	lähettää	saame	kieli
Suomi	raja	televisiota	aikana	kerrottu	serkku	suku	lappi
vieras	sitäkään	seuduilla	Norja	vanhus	ranta	kaupungissa	lapset
aikana	siellä	myöskään	seutu	haittaa	kasvot	pohjoisessa	vuotta
väki	ystävän	vielä	maa	vempain	olla	asukkaiden	seutu
reikä	ovat	vanhukset	pysyä	jos	kielellä	voi	alle
taito	viesti	tarinoita	tila	nurkassa	me	puhuvat	sata
auto	jossa	eivät	tunnu	naapuri	ennen	toki	asukkaat

MAALI

Etsi reitti – Oikeat vastaukset

Etene ruudukossa LÄHTÖ-ruudusta MAALI-ruutuun. Voit siirtyä viereiseen ruutuun vaakasuunnassa, pystysuunnassa tai kulmittain. Voit kulkea ruutuihin, joiden sisällä olevassa sanassa on kolme tavua.

LÄHTÖ

kertojat	koulu	suullisia	vaatii	tarinointi	onhan	tarinointi	tarinoita
ennen	ovatkin	ihmisten	aikaa	rannan	ja	hän	olisivat
hotellissa	pääsee	kadonneet	lumen	jään	pääsee	kestää	on
kyllä	myös	puhelimella	kovasti	naapurien	jonka	vuodessa	ei
yövy	asu	naapuriin	jo	ajan	autosta	kestää	olevan
hälisevä	tekniset	saamen	hän	olisivat	ystävän	elää	kertoa
taitoa	itse	myöskään	on	kotona	minä	mennä	taitoa
puuttuu	paljoa	serkkuja	eläneet	kuin	kerran	eivät	sitähän
muinoin	ennen	jopas	ohi	naapurien	jonka	ihmisten	enää
kestää	tavoin	tuolla	eri	viesti	lähettää	saame	kieli
Suomi	raja	televisiota	aikana	kerrottu	serkku	suku	lappi
vieras	sitäkään	seuduilla	Norja	vanhus	ranta	kaupungissa	lapset
aikana	siellä	myöskään	seutu	haittaa	kasvot	pohjoisessa	vuotta
väki	ystävän	vielä	maa	vempain	olla	asukkaiden	seutu
reikä	ovat	vanhukset	pysyä	jos	kielellä	voi	alle
taito	viesti	tarinoita	tila	nurkassa	me	puhuvat	sata
auto	jossa	eivät	tunnu	naapuri	ennen	toki	asukkaat

MAALI

5. Muodosta tavuista sanoja

Lue vihjeet ja rakenna niiden perusteella sanoja annetuista tavuista. Sanojen tulee löytyä tekstistä.

Nykyihmisiltä puuttuu myös tilaa, jossa tarinoita on ennen kerrottu. Kotikylässäni naapurukset eivät enää paljoa kylästele. Vastakkaisen rannan asukkaiden kanssa kyläillään korkeintaan kerran vuodessa, aina ei sitäkään. Ylä-Tenon syrjäseudulla Norjan ja Suomen rannan asukkaat ovat toisistansa vieraantuneita, vaikka olisivat toisillensa serkkuja tai pikkuserkkuja ja puhuvat samaa saamen kieltä. Näillä seuduilla 50 vuotta sitten eläneet vanhukset varmaankin kauhistuisivat.

lä	pu	set	ran	neet	ai	pu
naa	e	na	hu	ruk	vat	ker

Sanassa on kolme tavua. Ensimmäisen ja toisen tavun viimeinen kirjain on u. _____

Sanassa on kaksi tavua. Kummassakin tavussa on a-kirjain. _____

Sanan ensimmäisessä tavussa on yksi kirjain. _____

Sanan kummassakin tavussa on kolme kirjainta. _____

Sanassa on neljä tavua. _____

Muodosta tavuista sanoja – Oikeat vastaukset

Lue vihjeet ja rakenna niiden perusteella sanoja annetuista tavuista. Sanojen tulee löytyä tekstistä.

Nykyihmisiltä puuttuu myös tilaa, jossa tarinoita on ennen kerrottu. Kotikylässänikään naapurukset eivät enää paljoa kylästele. Vastakkaisen rannan asukkaiden kanssa kyläillään korkeintaan kerran vuodessa, aina ei sitäkään. Ylä-Tenon syrjäseudulla Norjan ja Suomen rannan asukkaat ovat toisistansa vieraantuneita, vaikka olisivat toisillensa serkkuja tai pikkuserkkuja ja puhuvat samaa saamen kieltä. Näillä seuduilla 50 vuotta sitten eläneet vanhukset varmaankin kauhistuisivat.

lä	pu	set	ran	neet	ai	pu
naa	e	na	hu	ruk	vat	ker

Sanassa on kolme tavua. Ensimmäisen ja toisen tavun viimeinen kirjain on u. **pu-hu-vat**

Sanassa on kaksi tavua. Kummassakin tavussa on a-kirjain. **ai-na**

Sanan ensimmäisessä tavussa on yksi kirjain. **e-lä-neet**

Sanan kummassakin tavussa on kolme kirjainta. **ker-ran**

Sanassa on neljä tavua. **naa-pu-ruk-set**

6. Täydennä puuttuva tavu

Tehtävässä on annettu sanoja, joista puuttuu yksi tavu. Täydennä kukin sana sopivalla tavulla. Kirjoita sanat viivoille. Etsi sanat alla olevasta tekstistä ja alleviivaa ne.

Kertojat eivät vielä ole Saamenmaasta kadonneet, vaikka ovatkin vähentyneet kovasti. Nykyajan ihmisten taitoa kertoa suullisia tarinoita verottavat koulu, autot, televisio, puhelimet ja kaiken maailman tekniset vempaimet, jotka haittaavat ihmisten kasvokkaista keskustelua ja kanssakäymistä. Tarinointi vaatii aikaa, ja sitähan nykyaikaisella ihmisellä ei tunnu olevan. Onhan toki nopeampaa lähettää viesti puhelimella kuin mennä itse naapuriin kylästelemään.

ve-rot-vat _____

te-le-si-o _____

o-van _____

lä-tää _____

vem-met _____

pu-he-li-la _____

ih-ten _____

ka-neet _____

kes-te-lu-a _____

ih-mi-lä _____

maa-man _____

Täydennä puuttuva tavu – Oikeat vastaukset

Tehtävässä on annettu sanoja, joista puuttuu yksi tavu. Täydennä kukin sana sopivalla tavulla. Kirjoita sanat viivoille. Etsi sanat alla olevasta tekstistä ja alleviivaa ne.

Kertojat eivät vielä ole Saamenmaasta **kadonneet**, vaikka ovatkin vähentyneet kovasti. Nykyajan **ihmisten** taitoa kertoa suullisia tarinoita **verottavat** koulu, autot, **televisio**, puhelimet ja kaiken **maailman** tekniset **vempaimet**, jotka haittaavat **ihmisten** kasvokkaista **keskustelua** ja kanssakäymistä. Tarinointi vaatii aikaa, ja sitäkin nykyaikaisella **ihmisellä** ei tunnu **olevan**. Onhan toki nopeampaa **lähettää** viesti **puhelimella** kuin mennä itse naapuriin kylästelemään.

ve-rot-vat **ve-rot-ta-vat**

te-le-si-o **te-le-vi-si-o**

o-van **o-le-van**

lä-tää **lä-het-tää**

vem-met **vem-pai-met**

pu-he-li-la **pu-he-li-mel-la**

ih-ten **ih-mis-ten**

ka-neet **ka-don-neet**

kes-te-lu-a **kes-kus-te-lu-a**

ih-mi-lä **ih-mi-sel-lä**

maa-man **maa-il-man**

7. Päättelä oikea sana

Etsi sanoja tekstistä annettujen vihjeiden perusteella ja kirjoita ne viivoille. Karsi vaihtoehtoja ohjeiden mukaan ja alleviivaa viimeiseksi jäänyt sana tekstistä.

Nykyihmisiltä puuttuu myös tilaa, jossa tarinoita on ennen kerrottu. Kotikylässäni naapurukset eivät enää paljoa kylästele. Vastakkaisen rannan asukkaiden kanssa kyläillään korkeintaan kerran vuodessa, aina ei sitäkään. Ylä-Tenon syrjäseudulla Norjan ja Suomen rannan asukkaat ovat toisistansa vieraantuneita, vaikka olisivat toisillensa serkkuja tai pikkuserkkuja ja puhuvat samaa saamen kieltä. Näillä seuduilla 50 vuotta sitten eläneet vanhukset varmaankin kauhistuisivat.

1.

Sana päättyy a-kirjaimen:

Sanassa on kaksi tavua:

Sanan toisessa tavussa on kolme kirjainta:

Sanassa on t-kirjain:

2.

Sanassa on ä-kirjain:

Sanassa on kolme tavua:

Sanassa ei ole l-kirjainta:

3.

Sanassa on neljä tavua:

Sanan kolmannessa tavussa on kolme kirjainta:

Sanan viimeisen tavun ensimmäinen kirjain on d:

4.

Sana alkaa k-kirjaimella:

Sanassa on kolme tavua:

Sanassa ei ole yhtään kahden kirjaimen tavua:

5.

Sanassa on v-kirjain:

Sanassa on o-kirjain:

Sanassa on kolme tavua:

Päättele oikea sana – Oikeat vastaukset

Etsi sanoja tekstistä annettujen vihjeiden perusteella ja kirjoita ne viivoille. Karsi vaihtoehtoja ohjeiden mukaan ja alleviivaa viimeiseksi jäänyt sana tekstistä.

Nykyihmisiltä puuttuu myös **tilaa**, jossa tarinoita on ennen kerrottu. Kotikylässäni naapurukset eivät enää paljoa kylästele. Vastakkaisen rannan **asukkaiden** kanssa kyläillään **korkeintaan** kerran **vuodessa**, aina ei **sitäkään**. Ylä-Tenon syrjäseudulla Norjan ja Suomen rannan asukkaat ovat toisistansa vieraantuneita, vaikka olisivat toisillensa serkkuja tai pikkuserkkuja ja puhuvat samaa saamen kieltä. Näillä seuduilla 50 vuotta sitten eläneet vanhukset varmaankin kauhistuisivat.

1.

Sana päättyy a-kirjaimeen:

tilaa, jossa, tarinoita, paljoa, kanssa, vuodessa, aina, _____
syrjäseudulla, ja, toisistansa, vieraantuneita, vaikka, toisillensa, _____
serkkuja, pikkuserkkuja, ja samaa, seuduilla, vuotta _____

Sanassa on kaksi tavua:

ti-laa, jos-sa, kans-sa, ai-na, vaik-ka, sa-maa, vuot-ta _____

Sanan toisessa tavussa on kolme kirjainta:

ti-laa, sa-maa _____

Sanassa on t-kirjain:

ti-laa _____

2.

Sanassa on ä-kirjain:

nykyihmisiltä, kotikylässänikään, eivät, enää, kylästele,
kyläillään, sitäkään, Ylä-Tenon, syrjäseudulla, kieltä, näillä,
eläneet

Sanassa on kolme tavua:

ky-läil-lään, si-tä-kään, e-lä-neet

Sanassa ei ole l-kirjainta:

si-tä-kään

3.

Sanassa on neljä tavua:

ta-ri-noi-ta, naa-pu-ruk-set, ky-läs-te-le, vas-tak-kai-sen, a-suk-
kai-den, Y-lä-Te-non, toi-sis-tan-sa, o-li-si-vat, toi-sil-len-sa

Sanan kolmannessa tavussa on kolme kirjainta:

ta-ri-noi-ta, naa-pu-ruk-set, vas-tak-kai-sen, a-suk-kai-den, toi-
sis-tan-sa, toi-sil-len-sa

Sanan viimeisen tavun ensimmäinen kirjain on d:

a-suk-kai-den

4.

Sana alkaa k-kirjaimella:

kerrottu, kotikylässänikään, kylästele, kanssa, kyläillään,

korkeintaan, kerran, kieltä, kauhistuisivat

Sanassa on kolme tavua:

ker-rot-tu, ky-läil-lään, kor-kein-taan

Sanassa ei ole yhtään kahden kirjaimen tavua:

kor-kein-taan

5.

Sanassa on v-kirjain:

eivät, vastakkaisen, vuodessa, ovat, vieraantuneita, vaikka,

olisivat, puhuvat, vuotta, vanhukset, varmaankin, kauhistuisivat

Sanassa on o-kirjain:

vuodessa, ovat, olisivat, vuotta

Sanassa on kolme tavua:

vuo-des-sa

Poimi sanat – Oikeat vastaukset

Alleviivaa alla olevasta tekstistä kaikki sanat, jotka kirjoitit edellisessä tehtävässä annettujen ohjeiden mukaisesti viivoille. Jäljelle jää 13 alleviivaamatonta sanaa, kirjoita ne alla oleville viivoille.

Nykyihmisiltä puuttuu myös **tilaa**, jossa tarinoita on ennen kerrottu. Kotikylässänikään naapurukset eivät enää paljoa kylästele. Vastakkaisen rannan **asukkaiden** kanssa kyläillään **korkeintaan** kerran **vuodessa**, aina ei **sitäkään**. Ylä-Tenon syrjäseudulla Norjan ja Suomen rannan asukkaat ovat toisistansa vieraantuneita, vaikka olisivat toisillensa serkkuja tai pikkuserkkuja ja puhuvat samaa saamen kieltä. Näillä seuduilla 50 vuotta sitten eläneet vanhukset varmaankin kauhistuisivat.

puuttuu
myös
on
ennen
rannan
ei
Norjan
Suomen
rannan
asukkaat
tai
saamen
sitten

9. Sanasokkelo

Alla olevaan ruudukkoon on piilotettu kymmenen sanaa, jotka löytyvät myös tekstistä. Sanat ovat kirjainten joukossa joko vaaka- tai pystysuunnassa. Alleviivaa löytämäsi sanat alla olevasta tekstistä.

s	u	k	u	l	a	i	s	t	e	n	y	p	o	i
u	y	t	r	l	a	m	m	a	t	i	n	h	j	d
j	n	k	w	x	p	v	b	s	z	q	y	s	r	k
ä	p	e	o	r	c	ä	ö	a	r	e	k	u	f	o
l	p	ö	l	l	ä	h	d	y	s	s	y	l	u	r
k	e	i	n	a	q	p	a	l	e	s	i	a	o	k
r	l	v	a	n	h	a	l	l	e	e	h	u	x	e
e	j	i	m	o	w	h	r	t	l	e	m	t	p	i
n	i	t	f	l	h	e	k	l	m	ä	i	t	c	n
t	r	k	i	l	o	m	e	t	r	i	n	a	a	t
o	t	f	g	i	t	y	l	k	i	e	e	a	v	a
u	i	q	o	n	e	v	a	i	n	o	n	n	g	a
t	f	o	s	e	l	l	ö	ä	u	d	t	ö	i	n
u	q	h	a	n	l	i	l	y	k	t	y	t	ö	t
a	g	i	j	k	i	ö	e	h	d	i	m	m	e	k

Nykyihminen ei myöskään enää yövy ystävän tai tutun kotona, mikäli alle sadan kilometrin päässä sijaitsee hotelli. Sinne pääsee autolla, ja siellä voi kunnolla rentoutua eri tavoin. Me ajaa hurautamme tuttujen, sukulaisten ja naapurien ohi kiireessämme, hyvä jos edes vilkuttamaan ehdimme. Taidamme pysyä toinen toisemme mielessä korkeintaan ajan, jonka lumen pöllähdys ohi ajavasta autosta kestää.

Sanasokkelo – Oikeat vastaukset

Alla olevaan ruudukkoon on piilotettu kymmenen sanaa, jotka löytyvät myös tekstistä. Sanat ovat kirjainten joukossa joko vaaka- tai pystysuunnassa. Alleviivaa löytämäsi sanat alla olevasta tekstistä.

s	u	k	u	l	a	i	s	t	e	n	y	p	o	i
u	y	t	r	l	a	m	m	a	t	i	n	h	j	d
j	n	k	w	x	p	v	b	s	z	q	y	s	r	k
ä	p	e	o	r	c	ä	ö	a	r	e	k	u	f	o
l	p	ö	l	l	ä	h	d	y	s	s	y	l	u	r
k	e	i	n	a	q	p	a	l	e	s	i	a	o	k
r	l	v	a	n	h	a	l	l	e	e	h	u	x	e
e	j	i	m	o	w	h	r	t	l	e	m	t	p	i
n	i	t	f	l	h	e	k	l	m	ä	i	t	c	n
t	r	k	i	l	o	m	e	t	r	i	n	a	a	t
o	t	f	g	i	t	y	l	k	i	e	e	a	v	a
u	i	q	o	n	e	v	a	i	n	o	n	n	g	a
t	f	o	s	e	l	l	ö	ä	u	d	t	ö	i	n
u	q	h	a	n	l	i	l	y	k	t	y	t	ö	t
a	g	i	j	k	i	ö	e	h	d	i	m	m	e	k

Nykyihminen ei myöskään enää yövy ystävän tai tutun kotona, mikäli **alle** sadan **kilometr**in päässä sijaitsee **hotelli**. Sinne pääsee autolla, ja siellä voi kunnolla **rentoutua** eri tavoin. Me ajaa hurautamme tuttujen, **sukulaisten** ja naapurien **ohi** kiireessämme, hyvä jos edes vilkuttamaan **ehdimme**. Taidamme pysyä toinen toisemme mielessä **korkeintaan** ajan, jonka lumen **pöllähdys** ohi ajavasta autosta kestää.

10. Muodosta virkkeitä

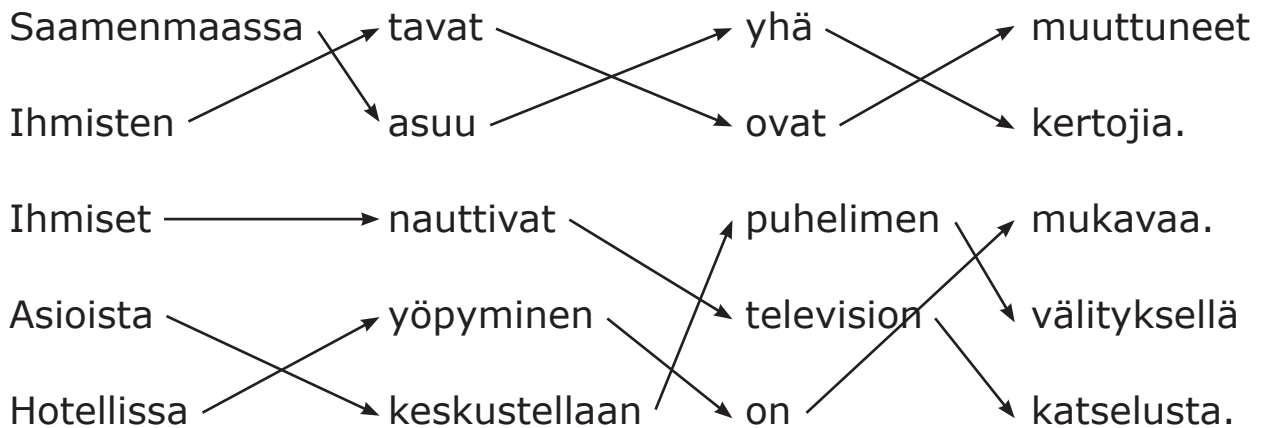
Muodosta neljän sanan virkkeitä mallin mukaisesti. Kirjoita virkkeet viivoille.

Saamenmaassa tavat yhtä muuttuneet
Ihmisten asuu ovat kertojia.
Ihmiset nauttivat puhelimen mukavaa.
Asioista yöpyminen television välityksellä
Hotellissa keskustellaan on katselusta.

Muodosta virkkeitä – Oikeat vastaukset

Muodosta neljän sanan virkkeitä mallin mukaisesti. Kirjoita virkkeet viivoille.

Saamenmaassa asuu yhä kertojia.

Ihmisten tavat ovat muuttuneet.

Ihmiset nauttivat television katselusta.

Asioista keskustellaan puhelimen välityksellä.

Hotellissa yöpyminen on mukavaa.

11. Valitse virkkeeseen sopiva sana

Valitse oikein kirjoitettu ja tekstiin sopiva sana merkitsemällä rasti viivalle sanan eteen.

Tarinointi oli _____ nykyään
_____ aiemmin suosittua ajanvietettä Saamenmaassa.
_____ myöhemmin

Elämä on nykyään _____ kiireisempää
_____ kireisempää kuin ennen.
_____ kiireisempää

Puhelimella voi lähettää _____ veistin
_____ viestin nopeasti.
_____ vitsin

Media tarjoaa ajanviettoon uusia _____ mahdollisuuksia.
_____ mahdollisuuksia.
_____ mahdollisuuksia.

Ihmiset eivät _____ enään
_____ enän halua kyläillä pitkiä aikoja.
_____ enää

Autolla pääsee _____ siirtymän
_____ sirtymään nopeasti paikasta toiseen.
_____ siirtymään

Valitse virkkeeseen sopiva sana – Oikeat vastaukset

Valitse oikein kirjoitettu ja tekstiin sopiva sana merkitsemällä rasti viivalle sanan eteen.

Tarinointi oli _____ nykyään
_____ aiemmin suosittua ajanvietettä Saamenmaassa.
_____ myöhemmin

Elämä on nykyään _____ kiereisempää
_____ kireisempää kuin ennen.
_____ kiireisempää

Puhelimella voi lähettää _____ veistin
_____ viestin nopeasti.
_____ vitsin

Media tarjoaa ajanviettoon uusia _____ mahdollisuuksia.
_____ mahdollisuuksia.
_____ mahdollisuuksia.

Ihmiset eivät _____ enään
_____ enän halua kyläillä pitkiä aikoja.
_____ enää

Autolla pääsee _____ siirtymän
_____ sirtymään nopeasti paikasta toiseen.
_____ siirtymään

12. Valitse sopiva otsikko

Alla olevan tarinan kullekin kappaleelle on annettu kolme otsikkoehdotusta. Lue kappale ja valitse kolmesta vaihtoehdosta tekstiin sopiva otsikko. Kirjoita se viivalle tekstin yläpuolelle.

-
- a) *Kouluopetusta lisätään*
 - b) *Kasvojen kohotus*
 - c) *Perinne hiipuu*

Kertojat eivät vielä ole Saamenmaasta kadonneet, vaikka ovatkin vähentyneet kovasti. Nykyajan ihmisten taitoa kertoa suullisia tarinoita verottavat koulu, autot, televisio, puhelimet ja kaiken maailman tekniset vempaimet, jotka haittaavat ihmisten kasvokkaista keskustelua ja kanssakäymistä. Tarinointi vaatii aikaa, ja sitähän nykyaikaisella ihmisellä ei tunnu olevan. Onhan toki nopeampaa lähettää viesti puhelimella kuin mennä itse naapuriin kylästelemään.

-
- a) *Television mahti*
 - b) *Ihmisten tavat ovat muuttuneet*
 - c) *Vieraat eivät mahdu taloon*

Nykyihmisiltä puuttuu myös tilaa, jossa tarinoita on ennen kerrottu. Kotikylässänikään naapurukset eivät enää paljoa kylästele. Vastakkaisen rannan asukkaiden kanssa kyläillään korkeintaan kerran vuodessa, aina ei sitäkään. Ylä-Tenon syrjäseudulla Norjan ja Suomen rannan asukkaat ovat toisistansa vieraantuneita, vaikka olisivat toisillensa serkkuja tai pikkuserkkuja ja puhuvat samaa saamen kieltä. Näillä seuduilla 50 vuotta sitten eläneet vanhukset varmaankin kauhistuisivat: ”Jopas on ihmeellistä väkeä; kaikki istuvat sisällä hievahtamatta ja tuijottavat nurkassa seisovaan lasiseen reikään, joka hälisee koko ajan vieraalla kielellä.”

-
- a) *Autoiluopas*
 - b) *Hotellimatkailu on lisääntynyt*
 - c) *Elämänrytmi on kiireistä*

Nykyihminen ei myöskään enää yövy ystävän tai tutun kotona, mikäli alle sadan kilometrin päässä sijaitsee hotelli. Sinne pääsee autolla, ja siellä voi kunnolla rentoutua eri tavoin. Me ajaa hurautamme tuttujen, sukulaisten ja naapurien ohi kiireessämme, hyvä jos edes vilkuttamaan ehdimme. Taidamme pysyä toinen toisemme mielessä korkeintaan ajan, jonka lumen pöllähdys ohi ajavasta autosta kestää.

Valitse sopiva otsikko – Oikeat vastaukset

Alla olevan tarinan kullekin kappaleelle on annettu kolme otsikkoehdotusta. Lue kappale ja valitse kolmesta vaihtoehdosta tekstiin sopiva otsikko. Kirjoita se viivalle teksti yläpuolelle.

Perinne hiipuu

- a) *Kouluopetusta lisätään*
- b) *Kasvojen kohotus*
- c) **Perinne hiipuu**

Kertojat eivät vielä ole Saamenmaasta kadonneet, vaikka ovatkin vähentyneet kovasti. Nykyajan ihmisten taitoa kertoa suullisia tarinoita verottavat koulu, autot, televisio, puhelimet ja kaiken maailman tekniset vempaimet, jotka haittaavat ihmisten kasvokkaista keskustelua ja kanssakäymistä. Tarinointi vaatii aikaa, ja sitähän nykyaikaisella ihmisellä ei tunnu olevan. Onhan toki nopeampaa lähettää viesti puhelimella kuin mennä itse naapuriin kylästelemään.

Ihmisten tavat ovat muuttuneet

- a) *Television mahti*
- b) **Ihmisten tavat ovat muuttuneet**
- c) *Vieraat eivät mahdu taloon*

Nykyihmisiltä puuttuu myös tilaa, jossa tarinoita on ennen kerrottu. Kotikylässäni naapurukset eivät enää paljoa kylästele. Vastakkaisen rannan asukkaiden kanssa kyläillään korkeintaan kerran vuodessa, aina ei sitäkään. Ylä-Tenon syrjäseudulla Norjan ja Suomen rannan asukkaat ovat toisistansa vieraantuneita, vaikka olisivat toisillensa serkkuja tai pikkuserkkuja ja puhuvat samaa saamen kieltä. Näillä seuduilla 50 vuotta sitten eläneet vanhukset varmaankin kauhistuisivat: ”Jopas on ihmeellistä väkeä; kaikki istuvat sisällä hievahtamatta ja tuijottavat nurkassa seisovaan lasiseen reikään, joka hälisee koko ajan vieraalla kielellä.”

Elämä on kiireistä

a) Autoiluopas

b) Hotellimatkailu on lisääntynyt

c) Elämä on kiireistä

Nykyihminen ei myöskään enää yövy ystävän tai tutun kotona, mikäli alle sadan kilometrin päässä sijaitsee hotelli. Sinne pääsee autolla, ja siellä voi kunnolla rentoutua eri tavoin. Me ajaa hurautamme tuttujen, sukulaisten ja naapurien ohi kiireessämme, hyvä jos edes vilkuttamaan ehdimme. Taidamme pysyä toinen toisemme mielessä korkeintaan ajan, jonka lumen pöllähdys ohi ajavasta autosta kestää.

13. Etsi oikea rivi

Lue teksti. Merkitse tekstistä esitettyjen väittämien perään sen rivin (yhden tai useamman) numero, jolla asiaa käsitellään.

1. Kertojat eivät vielä ole Saamenmaasta kadonneet, vaikka ovatkin
2. vähentyneet kovasti. Nykyajan ihmisten taitoa kertoa suullisia
3. tarinoita verottavat koulu, autot, televisio, puhelimet ja kaiken
4. maailman tekniset vempaimet, jotka haittaavat ihmisten kasvokkaista
5. keskustelua ja kanssakäymistä. Tarinointi vaatii aikaa, ja sitähän
6. nykyaikaisella ihmisellä ei tunnu olevan. Onhan toki nopeampaa lähettää
7. viesti puhelimella kuin mennä itse naapuriin kylästelemään.
8. Nykyihmisiltä puuttuu myös tilaa, jossa tarinoita on ennen kerrottu.
9. Kotikylässänikään naapurukset eivät enää paljoa kylästele.
10. Vastakkaisen rannan asukkaiden kanssa kyläillään korkeintaan kerran
11. vuodessa, aina ei sitäkään. Ylä-Tenon syrjäseudulla Norjan ja Suomen
12. rannan asukkaat ovat toisistansa vieraantuneita, vaikka olisivat toisillensa
13. serkkuja tai pikkuserkkuja ja puhuvat samaa saamen kieltä.
14. Näillä seuduilla 50 vuotta sitten eläneet vanhukset varmaankin
15. kauhistuisivat: "Jopas on ihmeellistä väkeä; kaikki istuvat sisällä
16. hievahtamatta ja tuijottavat nurkassa seisovaan lasiseen reikään,
17. joka hälisee koko ajan vieraalla kielellä."
18. Nykyihminen ei myöskään enää yövy ystävän tai tutun kotona, mikäli alle
19. sadan kilometrin päässä sijaitsee hotelli. Sinne pääsee autolla, ja siellä
20. voi kunnolla rentoutua eri tavoin. Me ajaa hurautamme tuttujen,
21. sukulaisten ja naapurien ohi kiireessämme, hyvä jos edes vilkuttamaan
22. ehdimme. Taidamme pysyä toinen toisemme mielessä korkeintaan ajan,
23. jonka lumen pöllähdys ohi ajavasta autosta kestää.

Väittämä	rivin nro
Televisio sijaitsee nurkassa.	
Lumi pöllähtää, kun auto ajaa tiellä.	
Lapissa on yhä kertojia.	
Tarinoita ei voi kertoa kiireessä.	
Aina ei ehdi tavata sukulaisia.	
Ihmisillä on usein kiire.	
Kyläily on hiipuva ajanviete.	
Media vie ihmiseltä aikaa niin paljon, että hän ei ehdi enää keskustella.	
Puhelimen käyttäminen on nopeaa.	
Puhelimella voi lähettää viestejä.	
Sukulaiset eivät enää tunne toisiaan riittävästi.	
Hotellilomien määrä on kasvussa.	
Hotellissa voi rentoutua eri tavoin.	
Unohdamme ystävämme helposti.	
Talossa on lasinen reikä nurkassa.	
Ihmiset eivät halua olla vaivaksi yöpymällä ystävien, tuttavien tai sukulaisten luona.	

Etsi oikea rivi – Oikeat vastaukset

Lue teksti. Merkitse tekstistä esitettyjen väittämien perään sen rivin (yhden tai useamman) numero, jolla asiaa käsitellään.

1. Kertojat eivät vielä ole Saamenmaasta kadonneet, vaikka ovatkin
2. vähentyneet kovasti. Nykyajan ihmisten taitoa kertoa suullisia
3. tarinoita verottavat koulu, autot, televisio, puhelimet ja kaiken
4. maailman tekniset vempaimet, jotka haittaavat ihmisten kasvokkaista
5. keskustelua ja kanssakäymistä. Tarinointi vaatii aikaa, ja sitähän
6. nykyaikaisella ihmisellä ei tunnu olevan. Onhan toki nopeampaa lähettää
7. viesti puhelimella kuin mennä itse naapuriin kylästelemään.
8. Nykyihmisiltä puuttuu myös tilaa, jossa tarinoita on ennen kerrottu.
9. Kotikylässänikään naapurukset eivät enää paljoa kylästele.
10. Vastakkaisen rannan asukkaiden kanssa kyläillään korkeintaan kerran
11. vuodessa, aina ei sitäkään. Ylä-Tenon syrjäseudulla Norjan ja Suomen
12. rannan asukkaat ovat toisistansa vieraantuneita, vaikka olisivat toisillensa
13. serkkuja tai pikkuserkkuja ja puhuvat samaa saamen kieltä.
14. Näillä seuduilla 50 vuotta sitten eläneet vanhukset varmaankin
15. kauhistuisivat: "Jopas on ihmeellistä väkeä; kaikki istuvat sisällä
16. hievahtamatta ja tuijottavat nurkassa seisovaan lasiseen reikään,
17. joka hällisee koko ajan vieraalla kielellä."
18. Nykyihminen ei myöskään enää yövy ystävän tai tutun kotona, mikäli alle
19. sadan kilometrin päässä sijaitsee hotelli. Sinne pääsee autolla, ja siellä
20. voi kunnolla rentoutua eri tavoin. Me ajaa hurautamme tuttujen,
21. sukulaisten ja naapurien ohi kiireessämme, hyvä jos edes vilkuttamaan
22. ehdimme. Taidamme pysyä toinen toisemme mielessä korkeintaan ajan,
23. jonka lumen pöllähdys ohi ajavasta autosta kestää.

Väittämä	rivin nro
Televisio sijaitsee nurkassa.	16
Lumi pöllähtää, kun auto ajaa tiellä.	23
Lapissa on yhä kertojia.	1
Tarinoita ei voi kertoa kiireessä.	5
Aina ei ehdi tavata sukulaisia.	21
Ihmisillä on usein kiire.	5-6
Kyläily on hiipuva ajanviete.	9
Media vie ihmiseltä aikaa niin paljon, että hän ei ehdi enää keskustella.	2-5
Puhelimen käyttäminen on nopeaa.	6-7
Puhelimella voi lähettää viestejä.	6-7
Sukulaiset eivät enää tunne toisiaan riittävästi.	12-13
Hotellilomien määrä on kasvussa.	18-19
Hotellissa voi rentoutua eri tavoin.	19-20
Unohdamme ystävämme helposti.	22-23
Talossa on lasinen reikä nurkassa.	16
Ihmiset eivät halua olla vaivaksi yöpymällä ystävien, tuttavien tai sukulaisten luona.	18-19

14. Mielekäs virke

**Lue virkkeet. Kussakin virkkeessä on ylimääräinen sana. Ylivii-
vaa se.**

Kertojat eivät vielä eilen ole Saamenmaasta kadonneet, vaikka ovatkin vähentyneet kovasti.

Nykyajan ihmisten taitoa kertoa suullisia kirjallisia tarinoita verottavat koulu, autot, televisio, puhelimet ja kaiken maailman tekniset vempaimet, jotka haittaavat ihmisten kasvokkaista keskustelua ja kanssakäymistä.

Tarinointi vaatii aikaa, ja sitähän nykyaikaisella ihmisellä ei tunnu tiistaina olevan.

Onhan toki nopeampaa lähettää viesti puhelimella kuin mennä loikkiva itse naapuriin kylästelemään.

Nykyihmisiltä puuttuu myös tilaa asua, jossa tarinoita on ennen kerrottu.

Kotikylässänikään rannalla naapurukset eivät enää paljoa kylästele.

Vastakkaisen rannan asukkaiden kanssa kyläillään korkeintaan kerran kuluvana vuodessa, aina ei sitäkään.

Nykyihminen ei myöskään enää yövy ystävän tai tutun kotona, mikäli alle sadan kilometrin päässä sijaitsee hotelli teltassa.

Sinne pääsee autolla, ja siellä voi kunnolla rentoutua eri tavoin kävellen.

Me ajaa hurautamme tuttujen, sukulaisten ja naapurien ohi kiireessämme, hyvä jos edes saappailla vilkuttamaan ehdimme.

Mielekäs virke – Oikeat vastaukset

Lue virkkeet. Kussakin virkkeessä on ylimääräinen sana. Ylivivaa se.

Kertojat eivät vielä **eilen** ole Saamenmaasta kadonneet, vaikka ovatkin vähentyneet kovasti.

Nykyajan ihmisten taitoa kertoa suullisia **kirjallisia** tarinoita verottavat koulu, autot, televisio, puhelimet ja kaiken maailman tekniset vempaimet, jotka haittaavat ihmisten kasvokkaista keskustelua ja kanssakäymistä.

Tarinointi vaatii aikaa, ja sitähän nykyaikaisella ihmisellä ei tunnu **tiistaina** olevan.

Onhan toki nopeampaa lähettää viesti puhelimella kuin mennä **loikkiva** itse naapuriin kylästelemään.

Nykyihmisiltä puuttuu myös tilaa **asua**, jossa tarinoita on ennen kerrottu.

Kotikylässänikään **rannalla** naapurukset eivät enää paljoa kylästele.

Vastakkaisen rannan asukkaiden kanssa kyläillään korkeintaan kerran **kuluvana** vuodessa, aina ei sitäkään.

Nykyihminen ei myöskään enää yövy ystävän tai tutun kotona, mikäli alle sadan kilometrin päässä sijaitsee hotelli **teltassa**.

Sinne pääsee autolla, ja siellä voi kunnolla rentoutua eri tavoin **kävellen**.

Me ajaa hurautamme tuttujen, sukulaisten ja naapurien ohi kiireessämme, hyvä jos edes **saappailla** vilkuttamaan ehdimme.

II Tarinoiden opetukset

Kansansaduissa ja -tarinoissa on paljon yhteisiä piirteitä ympäri maailman. Eri kulttuureissa on yhteisiä pyhäpäiviä, uskomuksia ja samankaltaisia myyttejä samoista luonnonilmiöistä. Suullinen kertomaperinne onkin maailman kirjallisuuden kivijalkaa, ja se ansaitsee arvoisensa huomion.

Sekä saamelaisilla että suomalaisilla on elävä muinaismytologinen satumaailma, joka on syytä säilyttää. Minun mielestäni Tenon varren Seitalassa, lapsuuskotimme kenkäkomerossa asuu edelleen *lavarukko*, rannassa vaanii *vesiraukka* ja niityllä loikkivat sammakkoina eläinten esiäidin jälkeläiset. Lapsuudessani aikuiset eivät selittäneet, kuinka vaarallinen *leuku* voi olla. Sen sijaan *leuku* saattoi muistella, kuinka se oli syntynyt tulella. Lapsia ei suinkaan kielletty koskemasta vasta teroitettuun *leukuun*, vaan sillä leikattiin leipää, ja työn lomassa kerrottiin leu'un tarinaa, kuin se olisi ollut elävä olento.

Suullinen kertomaperinne antoi työkaluille hengen. Aikuiset totuttivat lapset hyödylliseen työhön. Samalla lapset oppivat itse käytännössä varomaan terävää veistä. He oppivat käyttämään puukkoa ja vuolemaan viiltämättä sormia haavoille.

Tarinoissa haltijat auttoivat lasta sisäistämään tietoa ja taitoa. Sadut opettivat lapsia huolehtimaan itsestään, ja aikuiset ohjasivat lapsia tarinoiden kautta. Kertomuksen ohella lapsi sai itse kokeilla ja opetella työkalun käyttämistä, mutta tarinaa kertova aikuinen oli näkemässä ja auttamassa, mikäli vahinko sattuisi. Lait, määräykset, käskyt, kiellot ja selitykset ovat vain sanoja, jotka eivät auta vaaratilanteessa. Tarinat sen sijaan kehittävät luovaa ajattelua, ja tarinoiden opetusten avulla ihminen pelastaa itsensä monesta satimesta. Tarinointi myös korostaa ja kunnioittaa elämää.

Päättele sanat – Oikeat vastaukset

Täydennä ruudukko alla olevasta tekstistä löytämilläsi sopivil-
la sanoilla.

Kansansaduissa ja -tarinoissa on paljon yhteisiä piirteitä ympäri maailman. Eri kulttuureissa on yhteisiä pyhäpäiviä, uskomuksia ja samankaltaisia myyttejä samoista luonnonilmiöistä. Suullinen kertomaperinne onkin maailman kirjallisuuden kivijalkaa, ja se ansaitsee arvoisensa huomion.

s	a	m	o	i	s	t	a
---	---	---	---	---	---	---	---

u	s	k	o	m	u	k	s	i	a
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

a	r	v	o	i	s	e	n	s	a
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

k	i	v	i	j	a	l	k	a	a
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

k	u	l	t	t	u	u	r	e	i	s	t	a
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

k	a	n	s	a	n	s	a	d	u	i	s	s	a
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

s	a	m	a	n	k	a	l	t	a	i	s	i	a
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

k	a	n	s	a	n	t	a	r	i	n	o	i	s	s	a
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

2. Sijoita sanat

Täydennä ruudukko alla olevasta tekstistä löytämilläsi sopivil-
la sanoilla. Alleviivaa sanat tekstistä.

Sekä saamelaisilla että suomalaisilla on elävä muinaismytologinen satumaailma, joka on syytä säilyttää. Minun mielestäni Tenon varren Seitalassa, lapsuuskotimme kenkäkomerossa asuu edelleen *lavarukko*, rannassa vaanii *vesiraukka* ja niityllä loikkivat sammakkoina eläinten esiäidin jälkeläiset. Lapsuudessani aikuiset eivät selittäneet, kuinka vaarallinen *leuku* voi olla. Sen sijaan *leuku* saattoi muistella, kuinka se oli syntynyt tulessa. Lapsia ei suinkaan kielletty koskemasta vasta teroitettuun *leukuun*, vaan sillä leikattiin leipää, ja työn lomassa kerrottiin leu'un tarinaa, kuin se olisi ollut elävä olento.

		r	-	r		
--	--	----------	---	----------	--	--

			-	k		t	-	t			
--	--	--	---	----------	--	----------	---	----------	--	--	--

		r	-			t	-	t			
--	--	----------	---	--	--	----------	---	----------	--	--	--

			-			t	-	t		
--	--	--	---	--	--	----------	---	----------	--	--

	-			l	-	l			
--	---	--	--	----------	---	----------	--	--	--

				-		t	-	t	
--	--	--	--	---	--	----------	---	----------	--

			-			k	-	k		-		
--	--	--	---	--	--	----------	---	----------	--	---	--	--

		-			t	-	t		-			
--	--	---	--	--	----------	---	----------	--	---	--	--	--

Sijoita sanat – Oikeat vastaukset

Täydennä ruudukko alla olevasta tekstistä löytämilläsi sopivilla sanoilla. Alleviivaa sanat tekstistä.

Sekä saamelaisilla että suomalaisilla on elävä muinaismytologinen satumaailma, joka on syytä säilyttää. Minun mielestäni Tenon varren Seitalassa, lapsuuskotimme kenkäkomerossa asuu edelleen *lavarukko*, rannassa vaanii *vesiraukka* ja niityllä loikkivat sammakkoina eläinten esiäidin jälkeläiset. Lapsuudessani aikuiset eivät selittäneet, kuinka vaarallinen *leuku* voi olla. Sen sijaan *leuku* saattoi muistella, kuinka se oli syntynyt tulesa. Lapsia ei suinkaan kielletty koskemasta vasta teroitettuun *leukuun*, vaan sillä leikattiin leipää, ja työn lomassa kerrottiin leu'un tarinaa, kuin se olisi ollut elävä olento.

v a r - r e n

l e i - k a t - t i i n

k e r - r o t - t i i n

s ä i - l y t - t ä ä

e - d e l - l e e n

k i e l - l e t - t y

s a m - m a k - k o i - n a

s e - l i t - t ä - n e e t

3. Etsi sanat vihjeen avulla

Etsi tekstistä sanoja mallin mukaan. Sanan ensimmäinen ja viimeinen kirjain on annettu vihjeeksi. Alleviivaa löytämäsi sanat ja kirjoita ne viivalle.

Sekä saamelaisilla että suomalaisilla on elävä muinaismytologinen satumaailma, joka on syytä säilyttää. Minun mielestäni Tenon varren Seitalassa, lapsuuskotimme kenkäkomerossa asuu edelleen *lavarukko*, rannassa vaanii *vesiraukka* ja niityllä loikkivat sammakkoina eläinten esiäidin jälkeläiset. Lapsuudessani aikuiset eivät selittäneet, kuinka vaarallinen *leuku* voi olla. Sen sijaan *leuku* saattoi muistella, kuinka se oli syntynyt tulella. Lapsia ei suinkaan kielletty koskemasta vasta teroitettuun *leukuun*, vaan sillä leikattiin leipää, ja työn lomassa kerrottiin leu'un tarinaa, kuin se olisi ollut elävä olento.

sa saamelaisilla, suomalaisilla, satumaailma, Seitalassa,
sammakkoina

sä _____

va _____

et _____

oo _____

lä _____

tn _____

Etsi sanat vihjeen avulla – Oikeat vastaukset

Etsi tekstistä sanoja mallin mukaan. Sanan ensimmäinen ja viimeinen kirjain on annettu vihjeeksi. Alleviivaa löytämäsi sanat ja kirjoita ne viivalle.

Sekä saamelaisilla että suomalaisilla on elävä muinaismytologinen satumaailma, joka on **syytä säilyttää**. Minun mielestäni **Tenon** varren Seitalassa, lapsuuskotimme kenkäkomerossa asuu edelleen *lavarukko*, rannassa vaanii **vesiraukka** ja niityllä loikkivat sammakkoina eläinten esiäidin jälkeläiset. Lapsuudessani aikuiset **eivät** selittäneet, kuinka vaarallinen *leuku* voi olla. Sen sijaan *leuku* saattoi muistella, kuinka se oli syntynyt tulessa. Lapsia ei suinkaan kielletty koskemasta **vasta teroitettuun leukuun**, vaan **sillä** leikattiin **leipää**, ja **työn** lomassa kerrottiin leu'un tarinaa, kuin se olisi ollut elävä **olento**.

sa saamelaisilla, suomalaisilla, satumaailma, Seitalassa, sammakkoina

sä sekä, syytä, säilyttää, sillä

va vesiraukka, vasta

et eivät

oo olento

lä leipää

tn Tenon, teroitettuun, työn

4. Järjestä tavuista sana

Järjestä annetuista tavuista sana. Kaikki sanat löytyvät tekstistä. Kirjoita sana viivalle tavuittain.

la suo lai ma sil _____

saa sil me lai la _____

il maa ma _____

ä vi py päi hä _____

ko ro kä me ken _____

ma sa il tu maa _____

leh maan ti huo _____

sa aut mas ta _____

oit kun taa ni _____

Järjestä tavuista sana – Oikeat vastaukset

Järjestä annetuista tavuista sana. Kaikki sanat löytyvät tekstistä. Kirjoita sana viivalle tavuittain.

la suo lai ma sil **suo-ma-lai-sil-la**

saa sil me lai la **saa-me-lai-sil-la**

il maa ma **maa-il-ma**

ä vi py päi hä **py-hä-päi-vi-ä**

ko ro kä me ken **ken-kä-ko-me-ro**

ma sa il tu maa **sa-tu-maa-il-ma**

leh maan ti huo **huo-leh-ti-maan**

sa aut mas ta **aut-ta-mas-sa**

oit kun taa ni **kun-ni-oit-taa**

5. Muodosta tavuista uusi sana

Etsi oikeat tavut ohjeiden mukaan. Kirjoita tavut viivoille. Muodosta tavuista uudet sanat.

Suullinen kertomaperinne antoi työkaluille hengen. Aikuiset totuttivat lapset hyödylliseen työhön. Samalla lapset oppivat itse käytännössä varomaan terävää veistä. He oppivat käyttämään puukkoa ja vuolemaan viiltämättä sormia haavoille.

Neljännän rivin toisen sanan ensimmäinen tavu _____

Ensimmäisen rivin seitsemännen sanan neljäs tavu _____

Kirjoita tavuista muodostuva sana viivalle. _____

Toisen rivin kahdeksannen sanan ensimmäinen tavu _____

Toisen rivin kahdeksannen sanan toinen tavu _____

Kolmannen rivin kuudennen sanan kolmas tavu _____

Kirjoita tavuista muodostuva sana viivalle. _____

Kolmannen rivin neljännen sanan ensimmäinen tavu _____

Toisen rivin viidennen sanan toinen tavu _____

Kolmannen rivin kuudennen sanan kolmas tavu _____

Kirjoita tavuista muodostuva sana viivalle. _____

Muodosta tavuista uusi sana – Oikeat vastaukset

Etsi oikeat tavut ohjeiden mukaan. Kirjoita tavut viivoille. Muodosta tavuista uudet sanat.

Suullinen kertomaperinne antoi työkaluille hengen. Aikuiset totuttivat lapset hyödylliseen työhön. Samalla lapset oppivat itse käytännössä varomaan terävää veistä. He oppivat käyttämään puukkoa ja vuolemaan viiltämättä sormia haavoille.

Neljännän rivin toisen sanan ensimmäinen tavu haa
Ensimmäisen rivin seitsemännen sanan neljäs tavu vat
Kirjoita tavuista muodostuva sana viivalle. haa-vat

Toisen rivin kahdeksannen sanan ensimmäinen tavu va
Toisen rivin kahdeksannen sanan toinen tavu ro
Kolmannen rivin kuudennen sanan kolmas tavu a
Kirjoita tavuista muodostuva sana viivalle. va-ro-a

Kolmannen rivin neljännen sanan ensimmäinen tavu op
Toisen rivin viidennen sanan toinen tavu pi
Kolmannen rivin kuudennen sanan kolmas tavu a
Kirjoita tavuista muodostuva sana viivalle. op-pi-a

6. Etsi tavut

Tehtävässä on annettu sanoja. Alleviivaa sanat, joiden ensimmäisessä tavussa on kolme kirjainta.

Kansantarinoissa
yhteisiä
piirteitä
kulttuureissa
kirjallisuuden
pyhäpäiviä
uskomuksia
myyttejä
saamelaisilla
suomalaisilla
muinaismytologinen
satumaailma
suullinen
säilyttää
mielestäni
asuu
aikuiset
lapsuuskotimme
kenkäkomerossa
edelleen
loikkivat
niityllä
esiäidin
sammakkoina
eläinten
tarinoissa
haltijat
lasta

Etsi tavut – Oikeat vastaukset

Tehtävässä on annettu sanoja. Alleviivaa sanat, joiden ensimmäisessä tavussa on kolme kirjainta.

Kansantarinoissa

yhteisiä

piirteitä

kulttuureissa

kirjallisuuden

pyhäpäiviä

uskomuksia

myyttejä

saamelaisilla

suomalaisilla

muinaismytologinen

satumaailma

suullinen

säilyttää

mielestäni

asuu

aikuiset

lapsuuskotimme

kenkäkomerossa

edelleen

loikkivat

niityllä

esiäidin

sammakkoina

eläinten

tarinoissa

haltijat

lasta

7. Muodosta yhdyssanoja

Muodosta tekstissä esiintyviä yhdyssanoja. Yhdistä oikeat sanat viivalla toisiinsa.

kansan

päivä

kivi

komero

työ

jalka

pyhä

satu

kertoma

äiti

kenkä

perinne

esi

tarina

kansan

maailma

luonnon

mytologia

vaara

ilmiö

muinais

kalu

satu

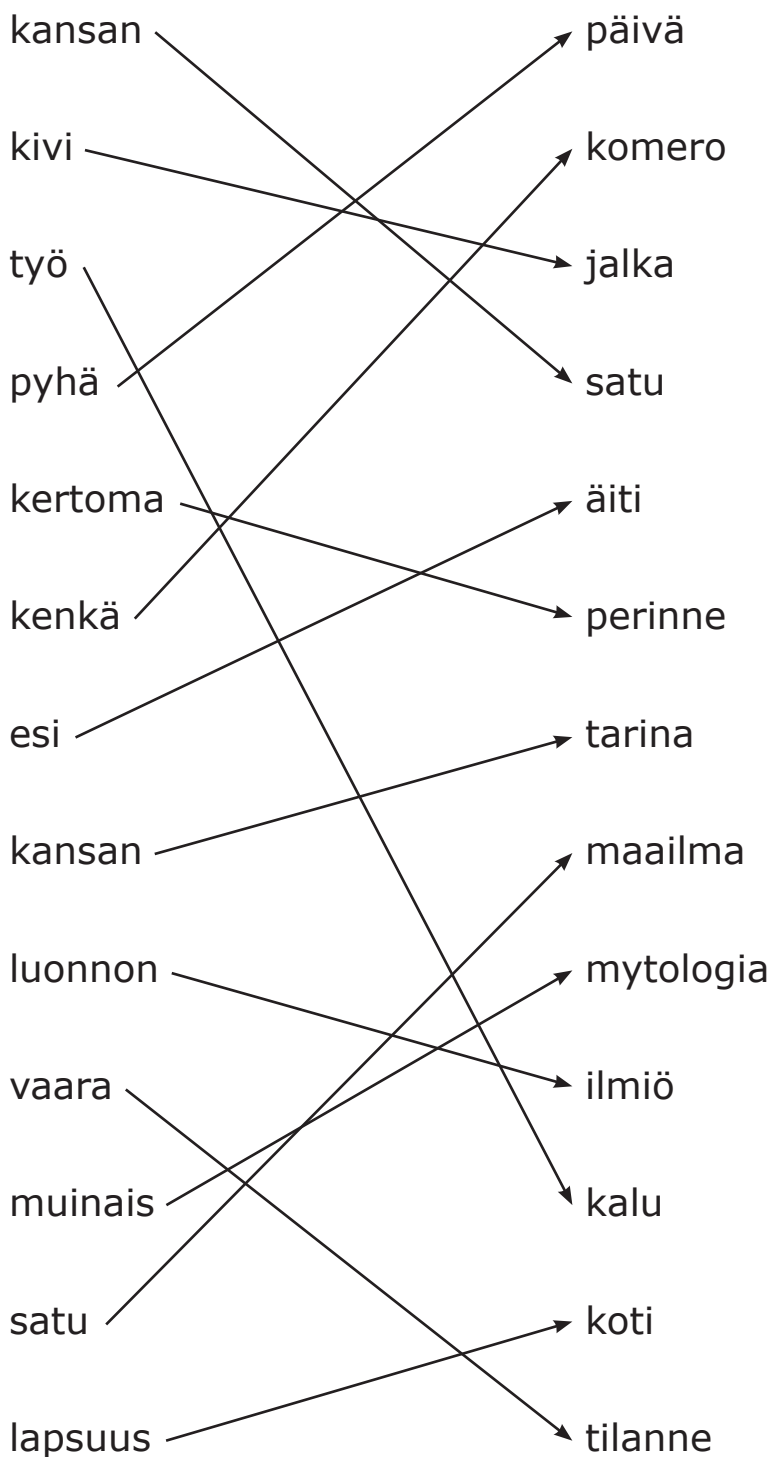
koti

lapsuus

tilanne

Muodosta yhdyssanoja – Oikeat vastaukset

Muodosta tekstissä esiintyviä yhdyssanoja. Yhdistä oikeat sanat viivalla toisiinsa.

8. Etsi sanaa tekstistä

Kirjoita sanan perään viivalle KYLLÄ, jos sana löytyy tekstistä ja EI, mikäli sanaa ei ole tekstissä. Alleviivaa löytämäsi sanat.

Tarinoissa haltijat auttoivat lasta sisäistämään tietoa ja taitoa. Sadut opettivat lapsia huolehtimaan itsestään, ja aikuiset ohjasivat lapsia tarinoiden kautta. Kertomuksen ohella lapsi sai itse kokeilla ja opetella työkalun käyttämistä, mutta tarinaa kertova aikuinen oli näkemässä ja auttamassa, mikäli vahinko sattuisi. Lait, määräykset, käskyt, kiellot ja selitykset ovat vain sanoja, jotka eivät auta vaaratilanteessa. Tarinat sen sijaan kehittävät luovaa ajattelua, ja tarinoiden opetusten avulla ihminen pelastaa itsensä monesta satimesta. Tarinointi myös korostaa ja kunnioittaa elämää.

lapsi	_____	tilanne	_____
sanoja	_____	satimesta	_____
kertovat	_____	ansasta	_____
tarinat	_____	elämää	_____
veitsi	_____	korostaa	_____
vahinko	_____	käskyt	_____
avulla	_____	vieressä	_____
luottamus	_____	turvana	_____
selitykset	_____	aikuiset	_____
tunne	_____	haltijat	_____

Etsi sanaa tekstistä – Oikeat vastaukset

Kirjoita sanan perään viivalle **KYLLÄ**, jos sana löytyy tekstistä ja **EI**, mikäli sanaa ei ole tekstissä. Alleviivaa löytämäsi sanat.

Tarinoissa **haltijat** auttoivat lasta sisäistämään tietoa ja taitoa. Sadut opettivat lapsia huolehtimaan itsestään, ja **aikuiset** ohjasivat lapsia tarinoiden kautta. Kertomuksen ohella **lapsi** sai itse kokeilla ja opetella työkalun käyttämistä, mutta tarinaa kertova aikuinen oli näkemässä ja auttamassa, mikäli **vahinko** sattuisi. Lait, määräykset, **käskyt**, kiellot ja **selitykset** ovat vain **sanoja**, jotka eivät auta vaaratilanteessa. **Tarinat** sen sijaan kehittävät luovaa ajattelua, ja tarinoiden opetusten **avulla** ihminen pelastaa itsensä monesta **satimesta**. Tarinointi myös **korostaa** ja kunnioittaa **elämää**.

lapsi	KYLLÄ _____	tilanne	EI _____
sanoja	KYLLÄ _____	satimesta	KYLLÄ _____
kertovat	EI _____	ansasta	EI _____
tarinat	KYLLÄ _____	elämää	KYLLÄ _____
veitsi	EI _____	korostaa	KYLLÄ _____
vahinko	KYLLÄ _____	käskyt	KYLLÄ _____
avulla	KYLLÄ _____	vieressä	EI _____
luottamus	EI _____	turvana	EI _____
selitykset	KYLLÄ _____	aikuiset	KYLLÄ _____
tunne	EI _____	haltijat	KYLLÄ _____

9. Etsi sanavälit

Ympyröi sanojen väleistä ylimääräiset kirjaimet. Kokoa ympyröimäsi kirjaimet järjestyksessä viivalle. Kirjoita kirjaimista muodostuva virke alimmalle viivalle.

haltijalsuorittanutaohjasivatphuomennasnäkemässä **laps**_____

huolehtimaaniitsestäänaaikuisetolapsiaptarinoiden _____

ohellaetlapsiesaititseikokeillaiopetellantyökalun _____

muttattatarinaaakertovaraikuineniauttamassa _____

sattuisinlaitomaääräyksetikäskytdkielloteselitykset _____

vaaratilanteessantarinatakehittävätvluovaa _____

tarinoidenuopetustenlihminenlpelastaasatimesta _____

YMPYRÖIDYT KIRJAIMET:

laps_____

MUODOSTUNUT VIRKE:

Etsi sanavälit – Oikeat vastaukset

Ympyröi sanojen väleistä ylimääräiset kirjaimet. Kokoa ympyröimäsi kirjaimet järjestyksessä viivalle. Kirjoita kirjaimista muodostuva virke alimmalle viivalle.

haltija^lsuorittanut^aohjasivat^pnuomenna^snäkemässä **laps**_____

huolehtimaanⁱitsestään^aaikuiset^oapsia^ptarinoiden **iaop**_____

ohella^elapsi^esaiti^tseikⁱkokeilla^oopetellaⁿtyökalun **etettiin**_____

mutta^ttarinaa^akertova^raikuinenⁱauttamassa **tari**_____

sattuisⁿait^omääräyksetⁱkäskyt^dkiellot^eselitykset **noide**_____

vaaratilanteessaⁿtarinat^akehittävät^vuovaa **nav**_____

tarinoiden^uopetusten^lihminen^lpelastaa^asatimesta **ulla**_____

YMPYRÖIDYT KIRJAIMET:

lapsiaopetettiin tarinoiden avulla_____

MUODOSTUNUT VIRKE:

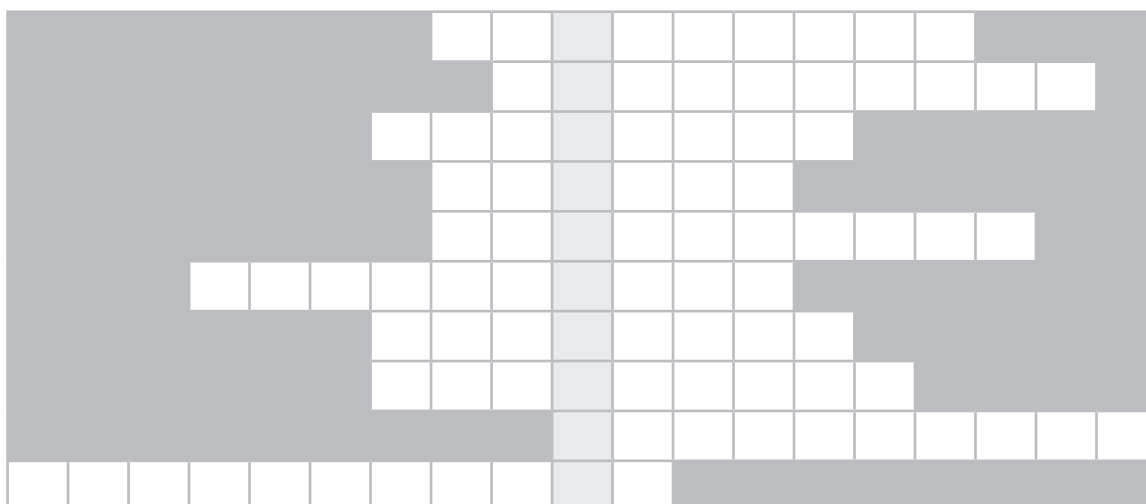
Lapsia opetettiin tarinoiden avulla._____

10. Täytä ristikko

Täytä ristikko vihjeiden avulla. Sijoita ristikkoon sana, joka sopii virkkeeseen. Laatikosta löydät sopivat sanat. Selvitä, mikä sana muodostuu pystyriville.

kerrottiin	leivän	kehittivät	työkaluja
lavarukko	lapsille	koskemasta	
Seitalassa	kunnioittaa	aikuiset	

1. Lapsuuskotimme kenkäkomerossa asuu _____.
2. Kotini sijaitsi Tenon varrella _____.
3. Sadut ja tarinat opettivat taitoja _____.
4. Leukua käytettiin _____ leikkaamiseen.
5. Työn lomassa _____ tarinoita.
6. Lapsia ei kielletty _____ leukuun.
7. _____ opettivat lapsia tekemään työtä.
8. Työtä tehdessään lapset oppivat käyttämään _____ oikein.
9. Tarinat _____ luovaa ajattelua.
10. Tarinointi _____ elämää.

Ratkaisusana: _____

Täytä ristikko – Oikeat vastaukset

Täytä ristikko vihjeiden avulla. Sijoita ristikkoon sana, joka sopii virkkeeseen. Laatikosta löydät sopivat sanat. Selvitä, mikä sana muodostuu pystyriiville.

kerrottiin	leivän	kehittivät	työkaluja
lavarukko	lapsille	koskemasta	
Seitalassa	kunnioittaa	aikuiset	

1. Lapsuuskotimme kenkäkomerossa asuu **lavarukko**.
2. Kotini sijaitsi Tenon varrella **Seitalassa**.
3. Sadut ja tarinat opettivat taitoja **lapsille**.
4. Leukua käytettiin **leivän** leikkaamiseen.
5. Työn lomassa **kerrottiin** tarinoita.
6. Lapsia ei kielletty **koskemasta** leukuun.
7. **Aikuiset** opettivat lapsia tekemään työtä.
8. Työtä tehdessään lapset oppivat käyttämään **työkaluja** oikein.
9. Tarinat **kehittivät** luovaa ajattelua.
10. Tarinointi **kunnioittaa** elämää.

Ratkaisusana: vesiraukka

11. Lisää välimerkit

Tehtävän jokaisessa kohdassa on kolme virkettä ilman välimerkkejä. Kirjoita virkkeet uudelleen viivalle välimerkkien kanssa. Muista iso alkukirjain virkkeen alussa ja piste virkkeen lopussa.

kansansaduissa ja kansantarinoissa on paljon yhteisiä piirteitä ympäri maailman eri kulttuureissa on yhteisiä pyhäpäiviä uskomuksia ja myyttejä suullinen kertomaperinne on maailman kirjallisuuden kivijalkaa

saamelaisilla ja suomalaisilla on muinaismytologinen satumaailma se on syytä säilyttää lapsuudessani aikuiset eivät selittäneet kuinka vaarallinen *leuku* voi olla

sen sijaan *leuku* saattoi muistella kuinka se oli syntynyt tulessa lapsia ei kielletty koskemasta *leukuun* sillä leikattiin leipää ja kerrottiin leu'un tarinaa kuin se olisi ollut elävä olento

suullinen kertomaperinne antoi työkaluille hengen aikuiset totuttivat lapset hyödylliseen työhön samalla lapset oppivat itse käytännössä varomaan terävää veistä

tarinoissa haltijat auttoivat lasta sisäistämään tietoa ja taitoa sadut opettivat lapsia huolehtimaan itsestään aikuiset ohjasivat lapsia tarinoiden kautta

lapsi sai itse kokeilla ja opetella työkalun käyttämistä aikuinen oli näkemässä ja auttamassa lait määräykset ja kiellot eivät auta vaaratilanteessa

Lisää välimerkit – Oikeat vastaukset

Tehtävän jokaisessa kohdassa on kolme virkettä ilman välimerkkejä. Kirjoita virkkeet uudelleen viivalle välimerkkien kanssa. Muista iso alkukirjain virkkeen alussa ja piste virkkeen lopussa.

kansansaduissa ja kansantarinoissa on paljon yhteisiä piirteitä ympäri maailman eri kulttuureissa on yhteisiä pyhäpäiviä uskomuksia ja myyttejä suullinen kertomaperinne on maailman kirjallisuuden kivijalkaa

Kansansaduissa ja kansantarinoissa on paljon yhteisiä piirteitä ympäri maailman. Eri kulttuureissa on yhteisiä pyhäpäiviä, uskomuksia ja myyttejä. Suullinen kertomaperinne on maailman kirjallisuuden kivijalkaa.

saamelaisilla ja suomalaisilla on muinaismytologinen satumaailma se on syytä säilyttää lapsuudessani aikuiset eivät selittäneet, kuinka vaarallinen *leuku* voi olla

Saamelaisilla ja suomalaisilla on muinaismytologinen satumaailma. Se on syytä säilyttää. Lapsuudessani aikuiset eivät selittäneet, kuinka vaarallinen leuku voi olla.

sen sijaan *leuku* saattoi muistella kuinka se oli syntynyt tulessa lapsia ei kielletty koskemasta *leukuun* sillä leikattiin leipää ja kerrottiin leu'un tarinaa kuin se olisi ollut elävä olento

Sen sijaan leuku saattoi muistella, kuinka se oli syntynyt tulessa. Lapsia ei kielletty koskemasta leukuun. Sillä leikattiin leipää ja kerrottiin leu'un tarinaa, kuin se olisi ollut elävä olento.

suullinen kertomaperinne antoi työkaluille hengen aikuiset totuttivat lapset hyödylliseen työhön samalla lapset oppivat itse käytännössä varomaan terävää veistä

Suullinen kertomaperinne antoi työkaluille hengen. Aikuiset totuttivat lapset hyödylliseen työhön. Samalla lapset oppivat itse käytännössä varomaan terävää veistä.

tarinoissa haltijat auttoivat lasta sisäistämään tietoa ja taitoa sadut opettivat lapsia huolehtimaan itsestään aikuiset ohjasivat lapsia tarinoiden kautta

Tarinoissa haltijat auttoivat lasta sisäistämään tietoa ja taitoa. Sadut opettivat lapsia huolehtimaan itsestään. Aikuiset ohjasivat lapsia tarinoiden kautta.

lapsi sai itse kokeilla ja opetella työkalun käyttämistä aikuinen oli näkemässä ja auttamassa lait määräykset ja kiellot eivät auta vaaratilanteessa

Lapsi sai itse kokeilla ja opetella työkalun käyttämistä. Aikuinen oli näkemässä ja auttamassa. Lait, määräykset ja kiellot eivät auta vaaratilanteessa.

12. Valitse virke

Valitse oikea vaihtoehto yhteen kirjoitetuista virkkeistä. Oikea vaihtoehto on virke, joka vastaa oikein kirjoitettua virkettä.

Aikuiset totuttivat lapset hyödylliseen työhön.

Aikuisetotutivatlapsethyödylliseentyöhön. _____

Aikuisettotuttivatlapsethyödylliseentyöhön. _____

Aikuisettotuttivatlapsethyödylisentyöhön. _____

Lapset oppivat varomaan veistä.

Lapsetoppivvaromaanveistä. _____

Lapsetopivatvaromanveistä. _____

Lapsetoppivatvaromaanveistä. _____

Sadut opettivat lapsia.

Sabutopettivatlapsia. _____

Sadutopettivatlapsia. _____

Sadutopettvatlapsia. _____

Aikuiset ohjasivat lapsia tarinoiden kautta.

Aikuisetohjasivatlapsiatarinoidenkautta. _____

Aikuisethjasivatapsiatarinoidenkautta. _____

Aikusetohjasivalapsiatarindenkautta. _____

Valitse virke – Oikeat vastaukset

Valitse oikea vaihtoehto yhteen kirjoitetuista virkkeistä. Oikea vaihtoehto on virke, joka vastaa oikein kirjoitettua virkettä.

Aikuiset totuttivat lapset hyödylliseen työhön.

Aikuiset totuttivat lapset hyödylliseen työhön. _____

Aikuiset totuttivat lapset hyödylliseen työhön. X

Aikuiset totuttivat lapset hyödylliseen työhön. _____

Lapset oppivat varomaan veistä.

Lapset oppivat varomaan veistä. _____

Lapset oppivat varomaan veistä. _____

Lapset oppivat varomaan veistä. X

Sadut opettivat lapsia.

Sadut opettivat lapsia. _____

Sadut opettivat lapsia. X

Sadut opettivat lapsia. _____

Aikuiset ohjasivat lapsia tarinoiden kautta.

Aikuiset ohjasivat lapsia tarinoiden kautta. X

Aikuiset ohjasivat lapsia tarinoiden kautta. _____

Aikuiset ohjasivat lapsia tarinoiden kautta. _____

13. Selvitä, onko väittämä oikein vai väärin

Päättele tekstin perusteella, onko väittämä oikein vai väärin. Merkitse rasti ruutuun.

	oikein	väärin
Tekstin kirjoittaja on kotoisin Seitalasta.		
Hän ei ole lapsuudessaan tottunut kuulemaan tarinoita.		
Teksti puolustaa kertomaperinteen säilyttämistä.		
Kertomaperinne ei ole vaikuttanut kirjoittajan lapsuuteen.		
Tekemällä oppimista arvostettiin kirjoittajan lapsuudenkodissa.		
Tarinoiden avulla kehitettiin luovuutta.		
Erilaiset mytologiset olennot olivat mukana arkipäivän elämässä.		
Tarinoiden hahmot olivat pelottavia.		
Kirjoittaja asui lapsuudessaan lähellä jokea.		
Kirjoittajan lapsuudenkoti sijaitsi pääkaupunkiseudulla.		
Kirjoittajan lapsuudenkotia ei enää ole.		

Selvitä, onko väittämä oikein vai väärin – Oikeat vastaukset

Päättele tekstin perusteella, onko väittämä oikein vai väärin.
Merkitse rasti ruutuun.

	oikein	väärin
Tekstin kirjoittaja on kotoisin Seitalasta.	X	
Hän ei ole lapsuudessaan tottunut kuulemaan tarinoita.		X
Teksti puolustaa kertomaperinteen säilyttämistä.	X	
Kertomaperinne ei ole vaikuttanut kirjoittajan lapsuuteen.		X
Tekemällä oppimista arvostettiin kirjoittajan lapsuudenkodissa.	X	
Tarinoiden avulla kehitettiin luovuutta.	X	
Erilaiset mytologiset olennot olivat mukana arkipäivän elämässä.	X	
Tarinoiden hahmot olivat pelottavia.		X
Kirjoittaja asui lapsuudessaan lähellä jokea.	X	
Kirjoittajan lapsuudenkoti sijaitsi pääkaupunkiseudulla.		X
Kirjoittajan lapsuudenkotia ei enää ole.		X

14. Valitse oikea vastausvaihtoehto

Vastaa tekstistä esitettyihin kysymyksiin valitsemalla oikea vastausvaihtoehto. Yksi neljästä vaihtoehdosta on oikein.

1. Mikä on Seitala?

- a) muinaismytologinen olento
- b) paikka Tenon varrella
- c) lavarukko
- d) leuku

2. Mikä on leuku?

- a) veitsi
- b) esiäidin jälkeläinen
- c) tulen henki
- d) terä

3. Mikä tarkoitus tarinoilla oli?

- a) Ne toivat avun vaaratilanteessa.
- b) Lapsi ei niiden vuoksi loukannut itseään.
- c) Ne opettivat tapoja.
- d) Ne sisälsivät opetuksen.

4. Mitä yhteistä monilla eri kulttuureilla on?

- a) kiviä ja perustuksia
- b) työkaluja ja eläimiä
- c) pyhäpäiviä ja uskomuksia
- d) muinaismytologia

5. Missä lavarukko asuu?

- a) kenkäkomerossa
- b) rantakaislikossa
- c) tulipesässä
- d) hiilloksessa

6. Missä seuraavista paikoista ei mainittu asuvan henkiolentoa?

- a) niityllä
- b) rannassa
- c) kenkäkomerossa
- d) tuvan pöydän alla

7. Mitkä myyttiset hahmot liikkuvat niityllä?

- a) Seitalan perilliset
- b) esiäidin jälkeläiset
- c) lavarukon lapset
- d) vesiraukan poikaset

8. Mitä seuraavista ei mainittu tekstissä?

- a) sammakko
- b) vesiraukka
- c) lavarukko
- d) leukku

Valitse oikea vastausvaihtoehto – Oikeat vastaukset

Vastaa tekstistä esitettyihin kysymyksiin valitsemalla oikea vastausvaihtoehto. Yksi neljästä vaihtoehdosta on oikein.

1. Mikä on Seitala?

- a) muinaismytologinen olento
- b) paikka Tenon varrella**
- c) lavarukko
- d) leuku

2. Mikä on leuku?

- a) veitsi**
- b) esiäidin jälkeläinen
- c) tulen henki
- d) terä

3. Mikä tarkoitus tarinoilla oli?

- a) Ne toivat avun vaaratilanteessa.
- b) Lapsi ei niiden vuoksi loukannut itseään.
- c) Ne opettivat tapoja.
- d) Ne sisälsivät opetuksen.**

4. Mitä yhteistä monilla eri kulttuureilla on?

- a) kiviä ja perustuksia
- b) työkaluja ja eläimiä
- c) pyhäpäiviä ja uskomuksia**
- d) muinaismytologia

5. Missä lavarukko asuu?

- a) **kenkäkomerossa**
- b) rantakaislikossa
- c) tulipesässä
- d) hiilloksessa

6. Missä seuraavista paikoista ei mainittu asuvan henkiolentoa?

- a) niityllä
- b) rannassa
- c) kenkäkomerossa
- d) **tuvan pöydän alla**

7. Mitkä myyttiset hahmot liikkuvat niityllä?

- a) Seitalan perilliset
- b) **esiäidin jälkeläiset**
- c) lavarukon lapset
- d) vesiraukan poikaset

8. Mitä seuraavista ei mainittu tekstissä?

- a) sammakko
- b) vesiraukka
- c) lavarukko
- d) **leukku**

III Kolme tarinaa

Saamelaismytologiassa on haltija, jota pohjoissaamen kielellä kutsutaan *Čáhkalakkis*-nimellä. Suomeksi sitä voi sanoa lähteenhaltijaksi tai aartenhaltijaksi. Inarijärven itäpuolella on vaara, jonka nimi on inarinsaameksi *Čáháligvárrri*. Tarina kertoo, että muinainen kartoittaja ihmetteli vaaran outoa nimeä ja kyseli oppaalta, minkälainen, miten suuri ja mikä kumma mahtoi olla *Čáhálig*. Opas kertoi, että kyseessä on otus, joka on ihmisen näköinen, mutta pienempi ja ylettyy ihmistä tuskin polven korkeudelle. Se on hyvin utelias ja tiedonhaluinen. Kartoittaja riemastui, ja näin *Čáháligvárrri* sai suomeksi karttoihin nimekseen *Apinavaara*. Tämä tarina on yksi esimerkki siitä, miten Saamenmaan mytologiset paikannimet ovat vääntyneet karttoihin jopa suoranaiseksi vitseiksi.

Eräs ystäväni ja sukulaiseni kertoi minulle, että hänen mummonsa sydämessä eli kaksi uskontoa sulassa sovussa keskenään. Painajaiset, satuhahmot, etiäiset ja henget olivat hänen mummollensa olleet yhtä tärkeitä kuin Jeesus. Samaisen mummon tytär kertoi äidistään, että kun he olivat tulleet johonkin autiokotaan, jo ovella tämä oli pyytänyt talonväkeä antamaan tilaa kulkijoille. Äiti aneli yöpymisrauhaa sekä haltijoilta että Jeesukselta, eikä se kuulostanut yhtään ristiriitaiselta, koska hänen äitinsä näytti kunnioittavan molempia.

Eräs toinen sukulaiseni kertoi itse vaientaneensa *äpäran*. Hän oli tunturijärven rannalla kuullut ja nähnyt lapsihaamun, joka oli tuijottanut häntä silmiin. Hän myös katsoi aavetta silmiin samoin kuin sekin. Katsoessaan sukulaiseni oli alkanut kävellä menosuuntaansa takaperin. Samalla hän oli matkinut otuksen itkua. Silloin *äpära* oli käyttäytynyt samoin, ikään kuin olisi katsellut itseään peilistä. Loitotessaan *äpäran* ääni oli vaimennut ja lopulta lakannut kuulumasta. Haamu oli peruuttanut taivaanrantaan ja kadonnut kokonaan näkyvistä. Sen jälkeen hän eikä kukaan muukaan ollut enää sillä seudulla nähnyt tai kuullut *äpära*ä. Sukulaiseni tuumi, että jos hän olisi juossut pakoon, niin *äpära* olisi kaikesti pinkaissut hänen peräänsä. Kuulemma lapsen haamulla on lapsen tavat ja se aina matkii aikuista.

1. Etsi samat äänneyhdistelmät

Rivin alkuun on kirjoitettu äänneyhdistelmä. Lue se ääneen. Etsi ja alleviivaa samalta riviltä kaikki samat äänneyhdistelmät.

ai	ia	aa	io	ai	ai	ia
ei	ei	ie	ei	el	le	el
gf	fp	fg	fr	pf	gf	ft
as	is	as	sa	sas	as	is
on	no	oh	no	on	ho	oi
un	nu	um	un	ul	un	un
lt	tt	tl	ti	it	lt	lt
ai	aa	ia	ai	an	ai	ia
uo	ou	oo	uo	uu	uo	ou
il	li	il	ll	tl	lt	il
nm	nm	mn	m	nn	nm	mn
iy	iv	vi	yi	iy	iy	iy
hn	hn	nh	hh	nn	hm	hn
ii	il	li	ii	ti	ii	ll
se	se	es	ss	as	se	es
bd	bb	db	bd	dd	bd	db
ua	au	ua	us	sa	ui	uo
zv	xz	zz	zy	zv	vz	zv

Etsi samat äänneyhdistelmät – Oikeat vastaukset

Rivin alkuun on kirjoitettu äänneyhdistelmä. Lue se ääneen. Etsi ja alleviivaa samalta riviltä kaikki samat äänneyhdistelmät.

ai	ia	aa	io	<u>ai</u>	<u>ai</u>	ia
ei	<u>ei</u>	ie	<u>ei</u>	el	le	el
gf	fg	fr	pf	fp	<u>gf</u>	ft
as	is	<u>as</u>	sa	sas	<u>as</u>	is
on	no	oh	no	<u>on</u>	ho	oi
un	nu	um	<u>un</u>	ul	<u>un</u>	<u>un</u>
lt	tt	tl	ti	it	<u>lt</u>	<u>lt</u>
ai	aa	ia	<u>ai</u>	an	<u>ai</u>	ia
uo	ou	oo	<u>uo</u>	uu	<u>uo</u>	ou
il	li	<u>il</u>	ll	tl	lt	<u>il</u>
nm	<u>nm</u>	mn	m	nn	<u>nm</u>	mn
iy	iv	vi	yi	<u>iy</u>	<u>iy</u>	<u>iy</u>
hn	<u>hn</u>	nh	hh	nn	hm	<u>hn</u>
ii	il	li	<u>ii</u>	ti	<u>ii</u>	ll
se	<u>se</u>	es	ss	as	<u>se</u>	es
bd	bb	db	<u>bd</u>	dd	<u>bd</u>	db
ua	au	<u>ua</u>	us	sa	ui	uo
zv	xz	zz	zy	<u>zv</u>	vz	<u>zv</u>

2. Päättele oikeat kirjaimet

Mitä kirjaimia numerot tarkoittavat? Ratkaise kolme ensimmäistä sanaa kuvien avulla. Käytä niistä selvittämiesi kirjainten numeroita apuna ratkaistessasi tekstistä löytyvät sanat.

1.	2.	3.	4.	5.
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

6.	3.	7.	8.	9.
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

9.	2.	10.	3.
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

1 ____

2 ____

3 ____

4 ____

5 ____

6 ____

7 ____

8 ____

9 ____

10 ____

11 ____

12 ____

13 ____

14 ____

15 ____

16 ____

17 ____

18 ____

19 ____

20 ____

21 ____

22 ____

Eräs ystäväni ja sukulaiseni kertoi minulle, että hänen mummonsa sydämessä eli kaksi uskontoa sulassa sovussa keskenään. Painajaiset, satuhahmot, etiäiset ja henget olivat hänen mummollensa olleet yhtä tärkeitä kuin Jeesus. Samaisen mummon tytär kertoi äidistään, että kun he olivat tulleet johonkin autiokotaan, jo ovella tämä oli pyytänyt talonväkeä antamaan tilaa kulkijoille. Äiti aneli yöpymisrauhaa sekä haltijoilta että Jeesukselta, eikä se kuulostanut yhtään ristiriitaiselta, koska hänen äitinsä näytti kunnioittavan molempia.

2 1 11 3 6 10 3 9

4 2 4 4 3 12 12 13 6 1 9

1 9 10 2 14 9 14 4 3 10

15 16 17 15 4 5 1 18 9 2 14 9 9

1 15 19 20 4 13 1 1 20 20 6

11 2 6 6 5 3 5 10 10 9 21 9 6

14 13 6 22 13 10

Päättele oikeat kirjaimet – Oikeat vastaukset

Mitä kirjaimia numerot tarkoittavat? Ratkaise kolme ensimmäistä sanaa kuvien avulla. Käytä niistä selvittämiäsi kirjainten numeroita apuna ratkaistessasi tekstistä löytyvät sanat.

1. 2. 3. 4. 5.

6. 3. 7. 8. 9.

9. 2. 10. 3.

1 **s** _

2 **u** _

3 **o** _

4 **m** _

5 **i** _

6 **n** _

7 **r** _

8 **j** _

9 **a** _

10 **t** _

11 **k** _

12 **l** _

13 **e** _

14 **h** _

15 **y** _

16 **ö** _

17 **p** _

18 **r** _

19 **d** _

20 **ä** _

21 **v** _

22 **g** _

Eräs ystäväni ja sukulaiseni kertoi minulle, että hänen mummonsa sydämessä eli kaksi uskontoa sulassa sovussa keskenään. Painajaiset, satuhahmot, etiäiset ja henget olivat hänen mummollensa olleet yhtä tärkeitä kuin Jeesus. Samaisen mummon tytär kertoi äidistään, että kun he olivat tulleet johonkin autiokotaan, jo ovella tämä oli pyytänyt talonväkeä antamaan tilaa kulkijoille. Äiti aneli yöpymisrauhaa sekä haltijoilta että Jeesukselta, eikä se kuulostanut yhtään ristiriitaiselta, koska hänen äitinsä näytti kunnioittavan molempia.

2 1 11 3 6 10 3 9
U S K O N T O A

4 2 4 4 3 12 12 13 6 1 9
M U M M O L L E N S A

1 9 10 2 14 9 14 4 3 10
S A T U H A H M O T

15 16 17 15 4 5 1 18 9 2 14 9 9
Y Ö P Y M I S R A U H A A

1 15 19 20 4 13 1 1 20 20 6
S Y D Ä M E S S Ä Ä N

11 2 6 6 5 3 5 10 10 9 21 9 6
K U N N I O I T T A V A N

14 13 6 22 13 10
H E N G E T

3. Etsi kirjaimia

Yhdistä viivalla sanat, joiden toiset kirjaimet ovat samat.

yhtään

peräänsä

nimi

ihmetteli

henget

tiedonhaluinen

ääni

olento

elänyt

taivaanranta

mummo

hänen

haamu

mytologiset

koti

autiokota

pyytää

etiäiset

otus

loitotessaan

aneli

äpäpä

apina

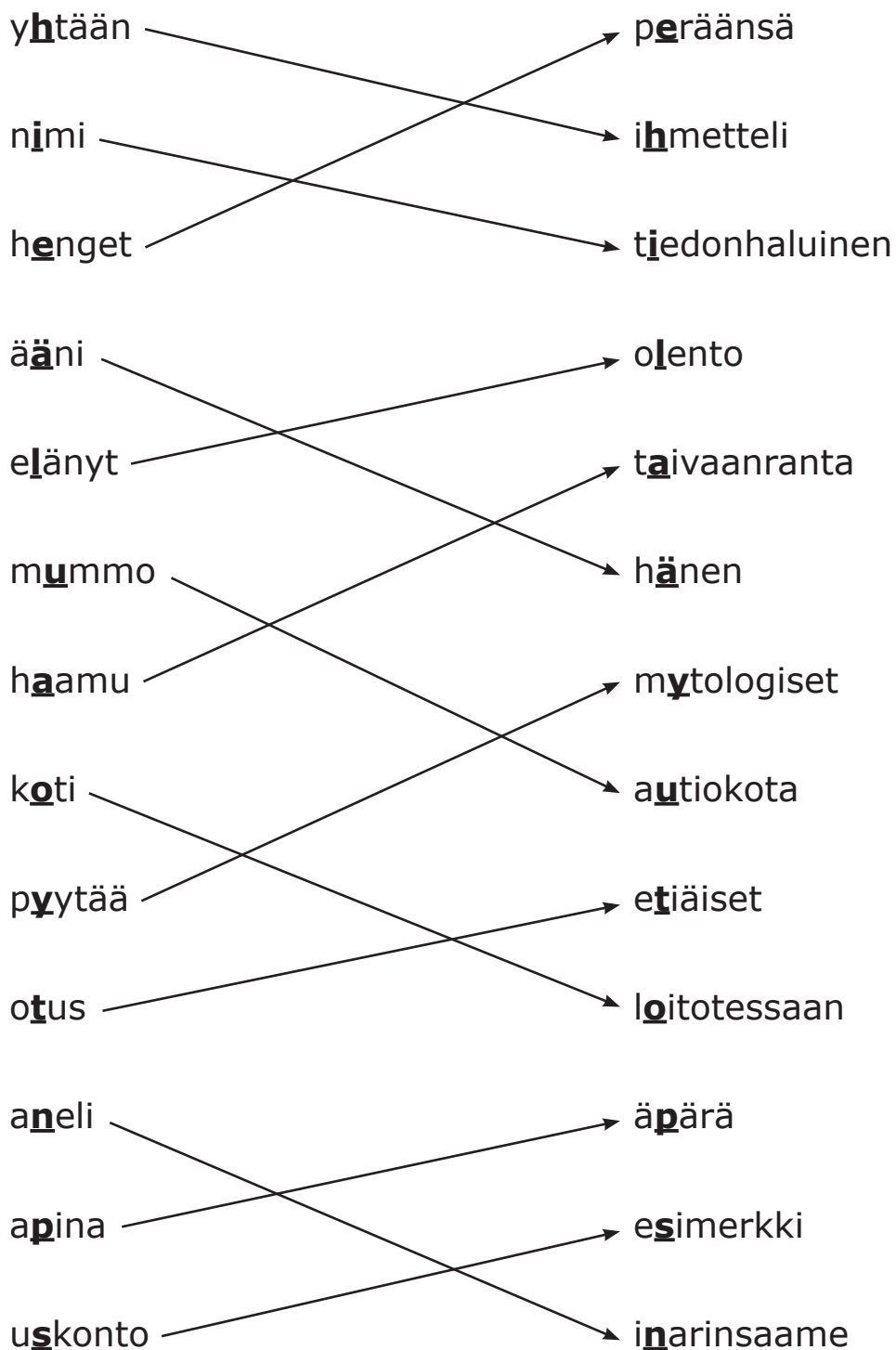
esimerkki

uskonto

inarinsaame

Etsi kirjaimia – Oikeat vastaukset

Yhdistä viivalla sanat, joiden toiset kirjaimet ovat samat.

4. Yhdistä tavut sanoiksi

Muodosta sanoja mallin mukaan. Ota kustakin sarakkeesta yksi tavu ja muodosta sanoja. Jokaisessa sanassa on kolme tavua. Kirjoita sanat viivoille.

A)

ih	köi	sen	<u>ihmisen</u>
nä	mi	tui	_____
rie	mas	nen	_____

B)

mi	vel	la	_____
so	nul	sa	_____
o	vus	le	_____

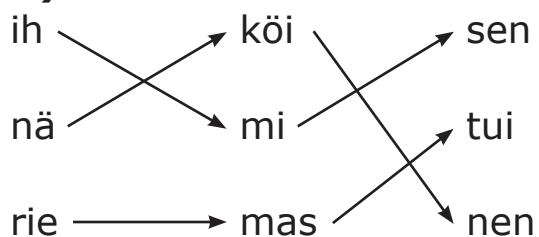
C)

ran	nal	lä	_____
aar	ret	la	_____
kä	vel	ta	_____

Yhdistä tavut sanoiksi – Oikeat vastaukset

Muodosta sanoja mallin mukaan. Ota kustakin sarakkeesta yksi tavu ja muodosta sanoja. Jokaisessa sanassa on kolme tavua. Kirjoita sanat viivoille.

A)

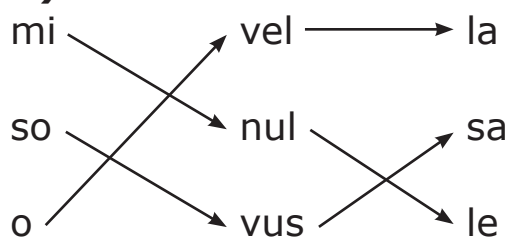

ihmisen _____

riemastui _____

näköinen _____

B)

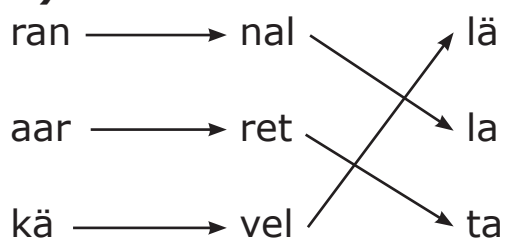

ovella _____

sovussa _____

minulle _____

C)

kävellä _____

rannalla _____

aarretta _____

5. Poimi tavut

Poimi sanoista pyydetyt tavut. Muodosta poimimistasi tavuista sana viivalle. Kokoa sanat virkkeeksi tehtävän alaosaan ja vastaa esitettyyn jatkokysymykseen.

SANA	POIMI TAVU	KIRJOITA SANA
vaa-ra-ti-lan-ne	1. vaa _____	
suoranaisiksi	2. _____	vaa- _____
saivat	1. _____	_____
ounastella	1. _____	
tiedonhaluinen	2. _____	_____
nimi	1. _____	
mennä	1. _____	_____

VIRKE:

Mikä se oli?

Poimi tavut – Oikeat vastaukset

Poimi sanoista pyydetyt tavut. Muodosta poimimistasi tavuista sana viivalle. Kokoa sanat virkkeeksi tehtävän alaosaan ja vastaa esitettyyn jatkokysymykseen.

SANA _____	POIMI TAVU _____	KIRJOITA SANA _____
vaa-ra-ti-lan-ne	1. vaa _____	
suoranaisiksi	2. ra _____	vaa-ra _____
saivat	1. sai _____	sai _____
ounastella	1. ou _____	
tiedonhaluinen	2. don _____	ou-don _____
nimi	1. ni _____	
mennä	1. men _____	ni-men _____

VIRKE:

Vaara sai oudon nimen.

Mikä se oli?

Apinavaara.

6. Tavut sanoissa

Ympyröi kussakin kohdassa vaihtoehtoista se tavu, joka löytyy annetusta sanasta.

mytologia	log	my	myt	og
kartoittaja	ka	toi	aja	ta
riemastui	rie	ie	ui	mast
utelias	tel	ut	ias	u
uskontoa	oa	kont	kon	usk
mummollensa	um	mu	mum	mo
tytär	tär	yt	tä	är
talonväki	tal	lon	väk	i
aneli	an	ane	eli	a
äpäpä	ä	pär	äp	ärä
haltija	ha	ij	ja	tij
kävellä	lä	käv	ve	äv
saame	sa	sam	saa	am

Tavut sanoissa – Oikeat vastaukset

Ympyröi kussakin kohdassa vaihtoehtoista se tavu, joka löytyy annetusta sanasta.

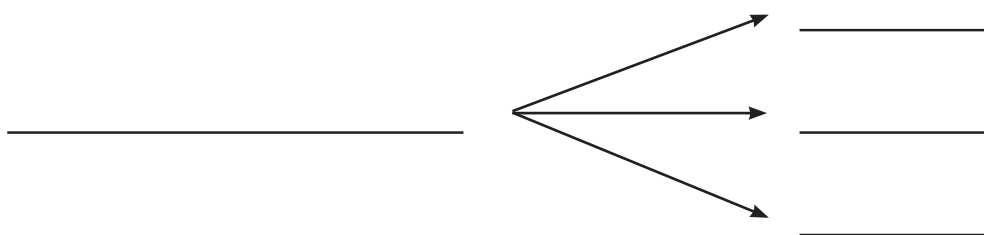
mytologia	log	my	myt	og
kartoittaja	ka	toi	aja	ta
riemastui	rie	ie	ui	mast
utelias	tel	ut	ias	u
uskontoa	oa	kont	kon	usk
mummollensa	um	mu	mum	mo
tytär	tär	yt	tä	är
talonväki	tal	lon	väk	i
aneli	an	ane	eli	a
äpäpä	ä	pär	äp	ärä
haltija	ha	ij	ja	tij
kävellä	lä	käv	ve	äv
saame	sa	sam	saa	am

7. Etsi oikeat sanat

Etsi ja alleviivaa tekstistä laatikossa olevat sanat. Löydettyäsi sanat poimi niistä esiintymisjärjestyksessä aina sanan toinen kirjain riville. Tutki valmista kirjainjonoa ja erota kolme sanaa toisistaan. Kirjoita kukin sana omalle rivilleen.

on	kutsutaan	suomeksi	mikä
itäpuolella	utelias	oppaalta	korkeudelle
jota	jonka	kertoi	pienempi
esimerkki			

Saamelaismytologiassa on haltija, jota pohjoissaamen kielellä kutsutaan *Čáhkalakkis*-nimellä. Suomeksi sitä voi sanoa lähteenhaltijaksi tai aarteenhaltijaksi. Inarijärven itäpuolella on vaara, jonka nimi on inarinsaameksi *Čáháligvárri*. Tarina kertoo, että muinainen kartoittaja ihmetteli vaaran outoa nimeä ja kyseli oppaalta, minkälainen, miten suuri ja mikä kumma mahtoi olla *Čáhálig*. Opas kertoi, että kyseessä on otus, joka on ihmisen näköinen, mutta pienempi ja ylettyy ihmistä tuskin polven korkeudelle. Se on hyvin utelias ja tiedonhaluinen. Kartoittaja riemastui, ja näin *Čáháligvárri* sai suomeksi karttoihin nimekseen *Apinavaara*. Tämä tarina on yksi esimerkki siitä, miten Saamenmaan mytologiset paikannimet ovat vääntyneet karttoihin jopa suoranaisiksi vitseiksi.

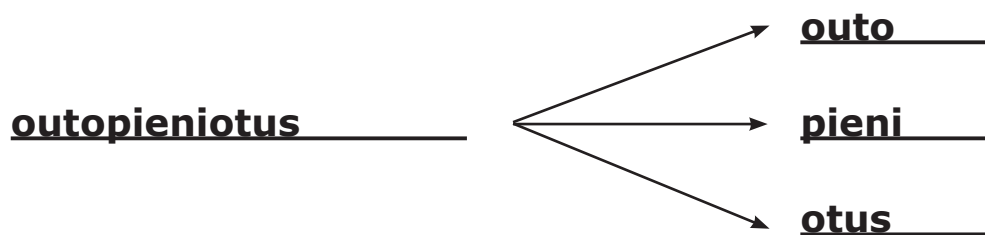

Etsi oikeat sanat – Oikeat vastaukset

Etsi ja alleviivaa tekstistä laatikossa olevat sanat. Löydettyäsi sanat poimi niistä esiintymisjärjestyksessä aina sanan toinen kirjain riville. Tutki valmista kirjainjonoa ja erota kolme sanaa toisistaan. Kirjoita kukin sana omalle rivilleen.

<u>o</u> n	kutsutaan	suomeksi	mikä
it <u>a</u> puolella	utelias	oppaalta	korkeudelle
j <u>o</u> ta	jonka	kertoi	pienempi
esimerkki			

Saamelaismytologiassa on haltija, jota pohjoissaamenkielellä kutsutaan *Čáhkalakkis*-nimellä. Suomeksi sitä voi sanoa lähteenhaltijaksi tai aartenhaltijaksi. Inarijärven itapuolella on vaara, jonka nimi on inarinsaameksi *Čáháligvárri*. Tarina kertoo, että muinainen kartoittaja ihmetteli vaaran outoa nimeä ja kyseli oppaalta, minkälainen, miten suuri ja mikä kumma mahtoi olla *Čáhálig*. Opas kertoi, että kyseessä on otus, joka on ihmisen näköinen, mutta pienempi ja ylettyy ihmistä tuskin polven korkeudelle. Se on hyvin utelias ja tiedonhaluinen. Kartoittaja riemastui, jänäin *Čáháligvárri* sai suomeksi karttoihin nimekseen *Apinavaara*. Tämä tarina on yksi esimerkki siitä, miten Saamenmaan mytologiset paikannimet ovat vääntyneet karttoihin jopa suoranaiseksi vitseiksi.

8. Etsi riimipari

Riimipari tarkoittaa kahta sanaa, joilla on samanlainen loppusointu, eli sanojen loput kuulostavat samoilta. Jokaisen rivin alussa on mallisana. Etsi riviltä mallisanalla sopiva riimipari, jossa vain alkukirjain on eri. Alleviivaa oikea vaihtoehto.

vaara	vaasi	haara	tiira
tarina	arina	riita	naava
vitsi	nauru	pitsi	vatsa
aneli	manteli	sokeri	kaneli
meillä	muilla	heillä	näillä
kuullut	kuu	tuullut	tuuli
tarina	turina	surina	narina
kota	sota	soma	loma
kumma	kunta	summa	suunta
polvi	pilvi	posti	holvi
suvun	kivun	kuvun	sivun
muuta	muuta	luita	luuta
ovi	lovi	poni	koni

Etsi riimipari – Oikeat vastaukset

Riimipari tarkoittaa kahta sanaa, joilla on samanlainen loppusointu, eli sanojen loput kuulostavat samoilta. Jokaisen rivin alussa on mallisana. Etsi riviltä mallisanalla sopiva riimipari, jossa vain alkukirjain on eri. Alleviivaa oikea vaihtoehto.

vaara	vaasi	<u>haara</u>	tiira
tarina	<u>arina</u>	riita	naava
vitsi	nauru	<u>pitsi</u>	vatsa
aneli	manteli	sokeri	<u>kaneli</u>
meillä	muilla	<u>heillä</u>	näillä
kuullut	kuu	<u>tuullut</u>	tuuli
tarina	turina	surina	<u>narina</u>
kota	<u>sota</u>	soma	loma
kumma	kunta	<u>summa</u>	suunta
polvi	pilvi	posti	<u>holvi</u>
suvun	kivun	<u>kuvun</u>	sivun
muuta	muuta	luita	<u>luuta</u>
ovi	<u>lovi</u>	poni	koni

9. Etsi sanat

Etsi kirjainjonosta merkitykselliset sanat ja alleviivaa ne. Kirjoita löytämäsi sanat viivoille tavuittain pienaakkosilla. Kussakin kirjainjonossa on yksi sana.

R E P A A V E A G V V _____

N A N E L I R Y K H A _____

K E R S F P E I L I R _____

T W R Ä P Ä R Ä E T T _____

K L A P S I H A A M U _____

V U R O V A A R A R O _____

Ä E T R U M A T K I A _____

P T T U I J O T U S D _____

K L O I T O T A H S E _____

W E N S U K U T A M A _____

E Ä R K J Ä R V I Ä Ä _____

O Ä D P O P A S Ä P O _____

Etsi sanat – Oikeat vastaukset

Etsi kirjainjonosta merkitykselliset sanat ja alleviivaa ne. Kirjoita löytämäsi sanat viivoille tavuittain pienaakkosilla. Kussakin kirjainjonossa on yksi sana.

R E P <u>A A V E</u> A G V V	aave _____
N <u>A N E L I</u> R Y K H A	aneli _____
K E R S F <u>P E I L I</u> R	peili _____
T W R <u>Ä P Ä R Ä</u> E T T	äpäpä _____
K L A P S I <u>H A A M U</u>	haamu _____
V U R O <u>V A A R A R O</u>	vaara _____
Ä E T R U <u>M A T K I A</u>	matkia _____
P T <u>T U I J O T U S</u> D	tuijotus _____
K <u>L O I T O T A</u> H S E	loitota _____
W E N <u>S U K U</u> T A M A	suku _____
E Ä R K <u>J Ä R V I</u> Ä Ä	järvi _____
O Ä D P <u>O P A S</u> Ä P O	opas _____

10. Etsi yhdyssanat

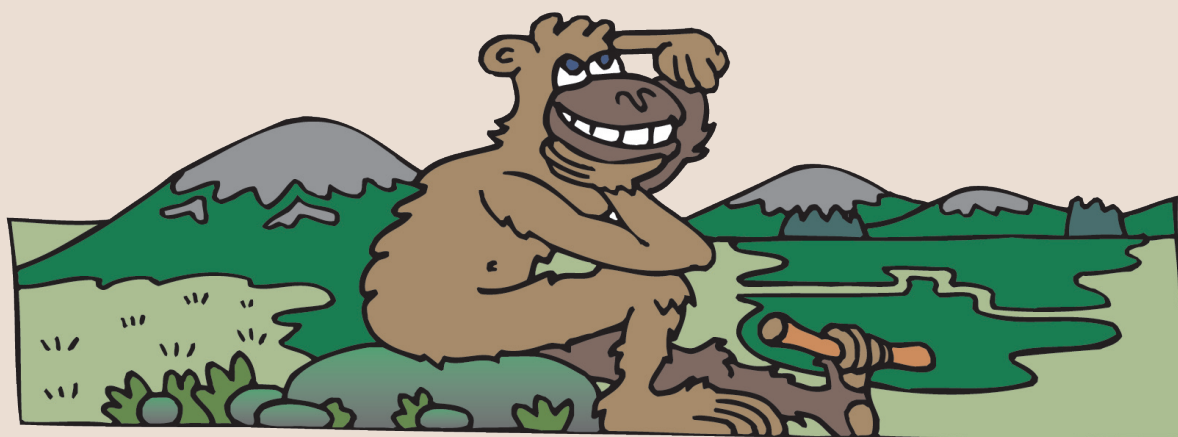
Lue teksti ja alleviivaa kaikki yhdyssanat.

Saamelaismytologiassa on haltija, jota pohjoissaamen kielellä kutsutaan *Čáhkalakkis*-nimellä. Suomeksi sitä voi sanoa lähteenhaltijaksi tai aarteenhaltijaksi. Inarijärven itäpuolella on vaara, jonka nimi on inarinsaameksi *Čáháligvárri*. Tarina kertoo, että muinainen kartoittaja ihmetteli vaaran outoa nimeä ja kyseli oppaalta, minkälainen, miten suuri ja mikä kumma mahtoi olla *Čáhálig*. Opas kertoi, että kyseessä on otus, joka on ihmisen näköinen, mutta pienempi ja ylettyy ihmistä tuskin polven korkeudelle. Se on hyvin utelias ja tiedonhaluinen. Kartoittaja riemastui, ja näin *Čáháligvárri* sai suomeksi karttoihin nimekseen *Apinavaara*. Tämä tarina on yksi esimerkki siitä, miten Saamenmaan mytologiset paikannimet ovat vääntyneet karttoihin jopa suoranaiseksi vitseiksi.

Eräs ystäväni ja sukulaiseni kertoi minulle, että hänen mummonsa sydämessä eli kaksi uskontoa sulassa sovussa keskenään. Painajaiset, satuhahmot, etiäiset ja henget olivat hänen mummollensa olleet yhtä tärkeitä kuin Jeesus. Samaisen mummon tytär kertoi äidistään, että kun he olivat tulleet johonkin autiokotaan, jo ovella tämä oli pyytänyt talonväkeä antamaan tilaa kulkijoille. Äiti aneli yöpymisrauhaa sekä haltijoilta että Jeesukselta, eikä se kuulostanut yhtään ristiriitaiselta, koska hänen äitinsä näytti kunnioittavan molempia.

Eräs toinen sukulaiseni kertoi itse vaientaneensa *äpäran*. Hän oli tunturijärven rannalla kuullut ja nähnyt lapsihaamun, joka oli tuijottanut häntä silmiin. Hän myös katsoi aavetta silmiin

samoin kuin sekin. Katsoessaan sukulaiseni oli alkanut kävellä menosuuntaansa takaperin. Samalla hän oli matkinut otuksen itkua. Silloin *äpä* oli käyttäytynyt samoin, ikään kuin olisi katsellut itseään peilistä. Loitotessaan *äpä* ääni oli vaimennut ja lopulta lakannut kuulumasta. Haamu oli peruuttanut taivaanrantaan ja kadonnut kokonaan näkyvistä. Sen jälkeen hän eikä kukaan muukaan ollut enää sillä seudulla nähnyt tai kuullut *äpä*ä. Sukulaiseni tuumi, että jos hän olisi juossut pakoan, niin *äpä* olisi kaikesti pinkaissut hänen peräänsä. Kuulemma lapsen haamalla on lapsen tavat ja se aina matkii aikuista.

Etsi yhdyssanat – Oikeat vastaukset

Lue teksti ja alleviivaa kaikki yhdyssanat.

Saamelaismytologiassa on haltija, jota **pohjoissaamen** kielellä kutsutaan *Čáhkalakkis*-nimellä. Suomeksi sitä voi sanoa **lähteenhaltijaksi** tai **aarteenhaltijaksi**. **Inarijärven itäpuolella** on vaara, jonka nimi on **inarinsaameksi** *Čáháligvárri*. Tarina kertoo, että muinainen kartoittaja ihmetteli vaaran outoa nimeä ja kyseli oppaalta, minkälainen, miten suuri ja mikä kumma mahtoi olla *Čáhálig*. Opas kertoi, että kyseessä on otus, joka on ihmisen näköinen, mutta pienempi ja ylettyy ihmistä tuskin polven korkeudelle. Se on hyvin utelias ja **tiedonhaluinen**. Kartoittaja riemastui, ja näin *Čáháligvárri* sai suomeksi karttoihin nimekseen **Apinavaara**. Tämä tarina on yksi **esimerkki** siitä, miten **Saamenmaan** mytologiset **paikannimet** ovat vääntyneet karttoihin jopa suoranaiseksi vitseiksi.

Eräs ystäväni ja sukulaiseni kertoi minulle, että hänen mummonsa sydämessä eli kaksi uskontoa sulassa sovussa keskenään. Painajaiset, **satuhahmot**, etiäiset ja henget olivat hänen mummollensa olleet yhtä tärkeitä kuin Jeesus. Samaisen mummon tytär kertoi äidistään, että kun he olivat tulleet johonkin **autiokotaan**, jo ovella tämä oli pyytänyt **talonväkeä** antamaan tilaa kulkijoille. Äiti aneli **yöpymisrauhaa** sekä haltijoilta että Jeesukselta, eikä se kuulostanut yhtään **ristiriitaiselta**, koska hänen äitinsä näytti kunnioittavan molempia.

Eräs toinen sukulaiseni kertoi itse vaientaneensa *äpäran*. Hän oli **tunturijärven** rannalla kuullut ja nähnyt **lapsihaamun**, joka oli tuijottanut häntä silmiin. Hän myös katsoi aavetta silmiin samoin kuin sekin. Katsoessaan sukulaiseni oli alkanut kävellä **menosuuntaansa takaperin**. Samalla hän oli matkinut otuksen itkua. Silloin *äpära* oli käyttäytynyt samoin, ikään kuin olisi katsellut itseään peilistä. Loitotessaan *äpäran* ääni oli vaimennut ja lopulta lakannut kuulumasta. Haamu oli peruuttanut **taivaanrantaan** ja kadonnut kokonaan näkyvistä. Sen jälkeen hän eikä kukaan muukaan ollut enää sillä seudulla nähnyt tai kuullut *äpärä*. Sukulaiseni tuumi, että jos hän olisi juossut pakoon, niin *äpära* olisi kaiketi pinkaissut hänen peräänsä. Kuulemma lapsen haamulla on lapsen tavat ja se aina matkii aikuista.

11. Muodosta virkkeitä

Muodosta virkkeitä lisäämällä ensin yksi sana laatikosta A ja sitten yksi sana laatikosta B. Virkkeen alku on annettu valmiiksi. Käytä kutakin sanaa vain kerran. Käytä tekstiä apunasi.

LAATIKKO A

lähti
vaientaneensa
käyttäytyi
lakkasi
otuksen
ollut
äpärää

LAATIKKO B

lapsihaamu
itkua
näkynyt
kuulumasta
äpärän
perääntymään
samoin

Sukulaiseni kertoi _____.

Tunturijärven rannalla oli _____.

He tuijottivat toisiansa silmiin, ja hän _____
_____.

Samalla hän matki _____.

Äpärä _____.

Loitotessaan äpärän ääni vaimeni ja _____
_____.

Sen jälkeen ei ole _____.

Muodosta virkkeitä – Oikeat vastaukset

Muodosta virkkeitä lisäämällä ensin yksi sana laatikosta A ja sitten yksi sana laatikosta B. Virkkeen alku on annettu valmiiksi. Käytä kutakin sanaa vain kerran. Käytä tekstiä apunasi.

LAATIKKO A

lähti
vaientaneensa
käyttäytyi
lakkasi
otuksen
ollut
äpäriää

LAATIKKO B

lapsihaamu
itkua
näkynyt
kuulumasta
äpäriän
perääntymään
samoin

Sukulaiseni kertoi **vaientaneensa äpäriän.**

Tunturijärven rannalla oli **ollut lapsihaamu.**

He tuijottivat toisiansa silmiin, ja hän **lähti perääntymään.**

Samalla hän matki **otuksen itkua.**

Äpäriä **käyttäytyi samoin.**

Loitotessaan äpäriän ääni vaimeni ja **lakkasi kuulumasta.**

Sen jälkeen ei ole **äpäriää näkynyt.**

12. Järjestä virke

Numeroi sanat merkitykselliseen järjestykseen. Kirjoita sanat numerojärjestyksessä virkkeeksi viivalle.

- ___ mummolla
- ___ uskontoa
- ___ kaksi
- ___ ystäväni
- ___ oli
- ___ sydämessään

- ___ uskonnot
- ___ erilaiset
- ___ sulassa
- ___ keskenään
- ___ sovussa
- ___ olivat

___ autiokotaan
___ ovella
___ pysähtyi
___ saapui
___ ja
___ mummo

___ yöpymisrauhaa
___ hän
___ haltijoilta
___ Jeesukselta
___ ja
___ aneli

Järjestä virke – Oikeat vastaukset

Numeroi sanat merkitykselliseen järjestykseen. Kirjoita sanat numerojärjestyksessä virkkeeksi viivalle.

- 2**__ mummolla
- 5**__ uskontoa
- 4**__ kaksi
- 1**__ ystäväni
- 3**__ oli
- 6**__ sydämessään

Ystäväni mummolla oli kaksi uskontoa sydämessään.

- 2**__ uskonnot
- 1**__ erilaiset
- 5**__ sulassa
- 4**__ keskenään
- 6**__ sovussa
- 3**__ olivat

Erilaiset uskonnot olivat keskenään sulassa sovussa.

TAI

Erilaiset uskonnot olivat sulassa sovussa keskenään.

3__ autiokotaan
6__ ovella
5__ pysähtyi
2__ saapui
4__ ja
1__ mummo

Mummo saapui autiokotaan ja pysähtyi ovella.

3__ yöpymisrauhaa
1__ hän
4__ haltijoilta
6__ Jeesukselta
5__ ja
2__ aneli

Hän aneli yöpymisrauhaa haltijoilta ja Jeesukselta.

TAI

Hän aneli yöpymisrauhaa Jeesukselta ja haltijoilta.

13. Etsi samaa tarkoittava virke

Tehtävässä on mallivirke. Mallivirkkeen alapuolella on kolme vaihtoehtoa samaa tarkoittavaksi virkkeeksi. Valitse kussakin kohdassa yksi oikea vaihtoehto.

1. Saamelaismytologiassa on Čáhkalakkis-niminen haltija.
 - a) Saamelaiseen kertomaperinteeseen kuuluu hahmo, joka on nimeltään Čáhkalakkis.
 - b) Čáhkalakkis-niminen haltija asuu Saamenmaalla.
 - c) Saamelaisilla on oma mytologiansa.

2. Inarijärven itäpuolella on vaara, jonka nimi on inarinsaameksi Čáháligvárri.
 - a) Saamelaiset käyttävät sanaa Čáháligvárri, kun heitä uhkaa vaara.
 - b) Vaaran nimi on Čáhkalakkis.
 - c) Inarinjärven itäpuolella sijaitsevaa vaaraa kutsutaan nimellä Čáháligvárri.

3. Muinainen kartoittaja ihmetteli, miten suuri ja mikä kumma mahtoi olla Čáhálig.
 - a) Čáhálig oli suuri ja kummallinen.
 - b) Karttaa laatinut henkilö halusi tietoja Čáhálig-nimisestä hahmosta.
 - c) Muinainen kartoittaja oli Čáhálig.

4. Opas kertoi otuksen olevan ihmisen näköinen, mutta pienempi ja ylettyy ihmistä tuskin polven korkeudelle.
 - a) Otus oli apina.
 - b) Opas oli pieni.
 - c) Otus näytti ihmiseltä, mutta oli pienikokoisempi.

Etsi samaa tarkoittava virke – Oikeat vastaukset

Tehtävässä on mallivirke. Mallivirkkeen alapuolella on kolme vaihtoehtoa samaa tarkoittavaksi virkkeeksi. Valitse kussakin kohdassa yksi oikea vaihtoehto.

1. Saamelaismytologiassa on Čáhkalakkis-niminen haltija.

a) Saamelaiseen kertomaperinteeseen kuuluu hahmo, joka on nimeltään Čáhkalakkis.

b) Čáhkalakkis-niminen haltija asuu Saamenmaalla.

c) Saamelaisilla on oma mytologiansa.

2. Inarijärven itäpuolella on vaara, jonka nimi on inarinsaameksi Čáháligvárri.

a) Saamelaiset käyttävät sanaa Čáháligvárri, kun heitä uhkaa vaara.

b) Vaaran nimi on Čáhkalakkis.

c) Inarinjärven itäpuolella sijaitsevaa vaaraa kutsutaan nimellä Čáháligvárri.

3. Muinainen kartoittaja ihmetteli, miten suuri ja mikä kumma mahtoi olla Čáhálig.

a) Čáhálig oli suuri ja kummallinen.

b) Karttaa laatinut henkilö halusi tietoja Čáhálig-nimisestä hahmosta.

c) Muinainen kartoittaja oli Čáhálig.

4. Opas kertoi otuksen olevan ihmisen näköinen, mutta pienempi ja ylettyy ihmistä tuskin polven korkeudelle.

a) Otus oli apina.

b) Opas oli pieni.

c) Otus näytti ihmiseltä, mutta oli pienikokoisempi.

14. Yhdistä sana ja selitys

Kirjoita selitys oikean sanan kohdalle.

lapsihaamu

vaara

pieni otus

aarteenhaltija

teräase

kenkäkomeron asukki

rannan asukki

Čáhkalakkis

Čáháligvárri

Čáhálig

äpärä

lavarukko

vesiraukka

leuku

Yhdistä sana ja selitys – Oikeat vastaukset

Kirjoita selitys oikean sanan kohdalle.

lapsihaamu
vaara
pieni otus
aarteenhaltija
teräase
kenkäkomeron asukki
rannan asukki

Čáhkalkakkis **aarteenhaltija**

Čáháligvárri **vaara**

Čáhálig **pieni otus**

äpäpä **lapsihaamu**

lavarukko **kenkäkomeron asukki**

vesiraukka **rannan asukki**

leuku **teräase**

LUKKI
K U U S A M A